

d'r koeënwòòf

nummer 30 (2008)

Jaarboek van Heem en Natuur Voeren

Kleine en grote Voerense verhalen

In woord en beeld verslagen

Colofon

Heem en Natuur Voeren wil het streekeigene ten aanzien van natuur en cultuur bestuderen, bevorderen en beschermen. Heem en Natuur Voeren geeft het Voerens Blaedsje uit 4 maal per jaar, eveneens haar jaarboek "D'r Koeënwòòf."

Lid kunt u **worden** door het overmaken van de contributie op bankrekeningnummer 745-3520340-85 (België). Vanuit het buitenland dient u op te geven de internationale bankcode van onze bank: KREDBEBB én ons IBAN-nummer: BE10 7353 5203 4004. Denk a.u.b. aan de juiste vermelding van uw naam, adres en de gekozen lidmaatschapsvorm.

De bijdragen per jaar zijn: individueel • 9,- / per gezin • 11,- / jongeren tot 16 jaar (ouders geen lid) • 5,-.

Secretariaat Heem en Natuur Voeren (tot november) p/a Mieke Nyssen, Dorpsstraat 34, 3790 Sint-Pieters-Voeren. Tel 0032 (0)4 381 20 55, e-mail carlo.sluiten@versatel.be, bank: 745 -520340 -85 (vanaf november) p/a Maurice Heusèrr, Crindaal 5, 3790 Sint-Martens-voeren
Tel 0032 (0)4 381 09 99, e-mail: jefmirakel@hotmail.com , bank: 745 -3520340 -85

Redactiecommissie

Miranda Bemelmans, Crindaal 5, 3790 Sint-Martens-Voeren, e-mail: bemel_heus@hotmail.com
Ellen De Beule, Veurs 34, 3790 Sint-Martens-Voeren, e-mail: ellen.debeule@phl.be
Jos Buysen, Konebos 36, 3790 Sint-Martens-Voeren, e-mail: jup@buysen.com
Hans Maurer, Schoppem 318, 3798 's-Gravenvoeren, e-mail: hfmaurer@scarlet.be
Jaak Nijssen, Veurzerveld 28a, 3790 Sint-Martens-Voeren, e-mail: info@net28a.eu
Elza Vandenabeele, Veurzerveld 28a, 3790 Sint-Martens-Voeren, e-mail: info@net28a.eu
Zaquilla van Loenen, Ketten 316, 3798 's-Gravenvoeren, e-mail: zaquilla.loenen@skynet.be

Verantwoordelijk uitgever: Mieke Nyssen, Dorpsstraat 34, 3792 Sint-Pieters-Voeren

Oude nummers: 5.00 euro, voor leden 2.00 euro
Exclusief verzendkosten

Kopij

Ons jaarboek neemt enkel origineel werk op.

Artikels liefst in WORD en JPG.

Gesigneerde artikels geven niet noodzakelijk de opinie van de redactie weer. De spelling van de auteurs wordt behouden om innovatie toe te laten. Wel dringen we aan op gebruik van de officiële Nederlandse spelling en de Limburgse Veldekespelling.

Auteurs staan de rechten op hun bijdragen af aan de uitgever. De uitgever staat het recht op overname zonder voorgaande formaliteiten af mits bronvermelding; bij overname gaat de aansprakelijkheid over op overnemers.

Inhoud

Dank zij het water Mieke Nyssen, voorzitter	3
Pastoor Louis Stassen Jos Buysen	4
De Zwaan Rob Brouwers	9
Intrigerende combinatie van orchideeën, oorlog en ww Ellen De Beule	13
Vraage en aantwäöed Jaak Nijssen	18
Erfenisrecht voor kastelen in de landen van Overmaas in 1564 Jaak Nijssen	21
Ulvend: Verkenning van een Grensgehucht Elza Vandenabeele	23
Speurneuzen Jet Radix	29
Een toponiemenkaart van 's- Gravenvoeren uit 1932 Jaak Nijssen	32
Ottegroven, naar het zuiden Guido Sweron en Jaak Nyssen	41
Hors concours Jos Buysen	42
Hors d'œuvre Jos Buysen	43
Voeren Jet Radix	44
De Molen van Sint-Pieters-Voeren Teun Swinkels	45
Ottegroven Teun Swinkels	46
Bijdrage tot de geschiedschrijving van Ottegroven en Ulvend, vooral onder de Imstenrade's Jaak Nijssen	47

Zaquilla van Loenen

Dank zij het water ...

Dank zij het water

kunnen wij in Voeren ondergronds zonder echt ondergronds te gaan, dank zij vroeger zeewater valt er hier eindeloos veel te ontdekken: meters dikke krijtafzettingen met een ruim aanbod aan fossielen, daarbovenop vuursteenalluvium of vuursteeneluvium (afhankelijk van de plaats waar je "ondergronds" gaat), leem, zand, en onder dat alles zelfs Vaalsergroenzand!

Ondergronds gaan

is in Voeren niet moeilijk, veel moeilijker is het NIET ondergronds te gaan: met veel gepuf en gehijg klimmen we dan te voet of op de fiets tot Boven. Dankzij het water, dat met eindeloos geduld en heel veel leedvermaak stiekem al veel meer dan wij beseffen van onze streek heeft aangevreten en meegenomen, kunnen wij meer dan 200 meter diep in de aarde koekeloeren.

En wat vinden we daar?

Jawel jawel: water! Dank zij de zee hebben we hier (onder onze "mergel") een ondoordringbare kleilaag;

het regenwater, langzaam gefilterd door de grond, kalk opnemend doorheen de "mergel", wordt uiteindelijk tot staan gebracht op die kleilaag. Ander water zorgde ervoor dat die oeroude lage, met al dat opgesloten water, weer dagzomen...

De bronnebak in de Krindaal staat al sinds deze zomer droog!

Mieke

Is het niet ongelooflijk

dat al dat water van al die miljoenen jaren samenwerkt om ons al die fameuze bronnen te geven? Wat een waardevol geschenk!

Dus mensen: laten we alsjeblieft zorgzaam met onze bronnen omgaan; houd ze toegankelijk voor mens en dier, herstel de zuiverheid. Gemeente: onderhoud ze met zorg; als een goede huisvader (of doe ze zo onderhouden) en MENS: gebruik ze!
Op ons aller gezondheid!

Mieke Nyssen
voorzitster

Pastoor Louis Stassen

Na een jaar stage in Lauw – Tongeren werd Louis Stassen, geboren op 27 juni 1945 te Winterslag, in 1972 tot priester gewijd. Vooraleer zijn eerste benoeming in ons bisdom te ontvangen, vervulde hij gedurende 15 maanden zijn militaire dienstplicht als reserve aalmoezenier in Ossendorf (Köln). Daarna ging hij als kapelaan aan de slag in Mariaheide - Maasmechelen. 15 jaar later kwam hij als pastoor naar Zichen-Zussen-Bolder. In 2004 kwam dan vrij onverwacht het verzoek pastoor in Voeren te worden. De Voerstreek was niet geheel onbekend. Er hadden al regelmatig bezinningsdagen en vergaderingen in Voeren plaatsgevonden. Maar door de reorganisatie van de dekenaten Voeren en Vlijtingen kreeg deken Lemmens er nu ook het dekenaat Vlijtingen bij en ging aldaar wonen. Daarom vroeg de bisschop aan Louis Stassen pastoor te worden in Voeren. Hoewel afscheid nemen van een vertrouwde plek waar hij bijna 18 jaar had gewerkt toch niet zo vanzelfsprekend is, wilde hij hier toch op ingaan. Bijna 60 jaar oud, was het voor hem een nieuwe stap in zijn loopbaan. De intieme sfeer en het mooie landschap van de kleine Voerdorpen spraken hem zeker aan.

Sinds Allerheiligen 2005 staat hij in Voeren voor de gekende problemen zoals die zich ook elders voordoen: veel parochies en werk voor slechts enkele priesters. Meer dan eens zijn er van die periodes waarin slechts begrafenissen elkaar opvolgen, zodat men denkt alleen nog maar dat te doen. Louis Stassen wil dan ook in zijn periode in Voeren de mensen er bewust van laten worden, dat een parochiegemeenschap door hen zelf

gedragen moet worden. De mensen zullen meer verantwoordelijkheid gaan nemen in de organisatie van het parochiaal gebeuren. De pastoor gaat slechts voorbij, de mensen blijven en moeten het waarmaken. Zo vindt hij dat de vrouwenbeweging in Teuven het goede voorbeeld geeft en andere mensen enthousiasmeert. Hij hoopt dan ook dat in de toekomst terug meer mensen behoefte krijgen aan rust op de zondag, die nu voor velen vaak zelfs de drukste dag van de week is. Het is een dag waarop mensen goed hun vreugde en geluk kunnen genieten en daardoor ook kracht ontwikkelen om minder fijne momenten te kunnen dragen en beleven. Dat is niet alleen gezond voor het gemoed van de mensen maar ook goed voor de gemeenschap.

Pleegouders Actie Tsjernobyl

Louis Stassen was in 1993 nog pastoor in Zichen-Zussen-Bolder, toen hij werd gevraagd mee te helpen met de inzameling van hulpgoederen voor de getroffen en van de Tsjernobylramp in Wit-Rusland⁽¹⁾. Daar hoefde hij niet lang over na te denken en was meteen enthousiast. Dat het zou leiden tot hechte vriendschappen, jarenlange acties en een grote voldoening, kon hij toen nog niet vermoeden. Deze hulpacties worden op touw gezet door PAT (Pleegouders Actie Tsjernobyl of Parents Accueil Tsjernobyl). Louis Stassen is een vaste deelnemer en vertelt er graag over. Het is naast zijn priesterschap de belangrijkste taak die hij zich heeft gesteld.

In de zomer van 1993 kwamen er ongeveer 1500 kinderen uit Wit-Rusland naar België voor een gezondheidsvakantie. Na een zware en vermoeiende busreis met gewone lijnbussen zonder elk comfort werden ze ondergebracht bij gastgezinnen. Tegelijk werd er een konvooi met hulpgoederen samengesteld. En in 2007 is het nog steeds nodig en welkom. Ook de kinderen van nu hebben te kampen met gezondheidsproblemen die terug te voeren zijn op de aanwezigheid van radioactieve stoffen in het lichaam, afkomstig van radionucliden in de voeding. De meeste klachten bij kinderen hebben te maken met problemen aan de schildklier en een zeer verzwakt of afwezig immuuniteitssysteem.

Zo'n 450 kinderen zijn dit jaar in onze omstreken op vakantie geweest, in het Land van Herve, Luik en Limburg. Zo logeerde er ook een meisje uit Bychov in Moelingen. De taal is vanzelfsprekend het grootste probleem, maar de meeste kinderen slaan zich hier van nature doorheen. Daarom

ontvangt een gastgezin meestal slechts één kind. Meer kinderen bijeen zouden zich teveel naar elkaar richten en dat voorkomt een goede ontwikkeling van het contact met de gastouders en -kinderen.

Wit-Rusland

In het najaar gaat dan een konvooi met hulpgoederen naar Wit-Rusland (Belarus). Dat zijn dan pakketten op naam van de families van de kinderen die eerder hier op vakantie waren. Pastoor Louis Stassen is al dikwijls meegereisd naar Wit-Rusland en zijn uitgebreide collectie fotoalbums spreekt boekdelen. Hartverwarmend vindt hij de gastvrijheid die hem daar elke keer treft. Ondertussen spreekt hij ook al een flink aantal woorden Russisch. Dat is ook de normale voertaal in Wit-Rusland omdat het in de tijd van de USSR de enige officiële taal was. Nu is ook het Witruussisch een officiële taal in Wit-Rusland. Het lijkt sterk op het Pools, maar maakt gebruik van het Russische schrift. Ook zijn er Witruussische kranten en is er onderwijs in het Witruussisch. Op tv zijn er twee posten: Russisch en Witruussisch. In tegenstelling tot het communistische beeld dat je ervan krijgt, blijkt het toch te moderniseren. Zo vertoont men elk kwartier westerse commercials. Van de andere kant rukken sinds een paar jaar de schotelantennes op.

De nieuwe generatie wil het internet op. De jongeren zien Europa graag, maar de oudere generatie geeft nog de voorkeur aan het oude systeem dat door Aleksander Loekasjenko in stand gehouden wordt. Dat geeft tenminste zekerheid van werk, inkomen, voedsel, veiligheid en orde. Dat werk bestaat dan dikwijls wel uit zinloze jobkes, zoals bijvoorbeeld de naam van de studenten noteren die 's morgens op de campus

aankomen. In de hotels logeert op elke verdieping een madam op een canapé waar je je toiletpapier moet gaan vragen. Als je 's avonds een grote stad binnenrijdt, moet je je melden aan een slagboom. Daar wordt in een groot boek je naam en het kenteken van je auto genoteerd. Al dat soort baantjes van het verleden worden nu meer en meer afgeschaft, want uiteindelijk zijn ze niet meer te betalen. Maar andere zinvolle arbeid komt daarvoor nog niet altijd in de plaats.

Alcohol en nu ook drugs is voor vele jongeren een probleem, vooral voor hen die leven in heel afgelegen dorpen op het platteland. Men heeft te weinig mogelijkheden om creatief invulling te geven aan zijn vrije tijd. Anderzijds heeft Louis Stassen ook mensen ontmoet die zo maar zonder enige ondersteuning van de overheid kinderen van de straat opvingen om met hen te schilderen en te knutselen na de schooltijd, opdat deze kinderen en jongeren toch iets nuttigs te doen zouden hebben.

In West-Europa is er natuurlijk ook een alcohol- en drugsprobleem, maar zijn er altijd genoeg alternatieve mogelijkheden om zich bezig te houden. Echter in Wit-Rusland is de toekomst vrij uitzichtloos. Op het platteland loopt het materiële leefcomfort vele tientallen jaren achterop. De architectuur van grootse gebouwen en wegen in de steden vormen een groot contrast met de slechte wegen en vaak talrijke kleine houten huisjes in de dorpen, zonder enig comfort van stromend water of elektriciteit. De paar winkels daar vertonen vaak lege schappen, dus als er eens iets binnenkomt slaat men meteen aan het hamsteren, bijvoorbeeld olie of suiker.

Louis Stassen wordt nogal eens gevraagd of hij wel naar Wit-Rusland durft te gaan. Maar het is er zeker veiliger dan in Oekraïne of

Rusland. Of indertijd in Kroatië, waar hij zelfs tijdens de oorlog daar, een aantal keren met hulpkonvoeien is meegeweest. De ouderwetse supercontrole in Wit-Rusland voorkomt ook veel narigheid. Een keer was het hulpkonvooi weer op de terugweg naar België, toen ze na 2 uur rijden plots werden aangehouden door de politie. Deze wist ze te vertellen dat ze de benodigde papieren voor de douane vergeten waren. Wel moest iemand van het konvooi de rit helemaal terug maken om de papieren op te halen.

Glebke

8 jaar geleden vroeg een studente Duits aan Louis Stassen, waar ze nog regelmatig contact mee had omdat ze als kind al bij hem op vakantie kwam, of ze bij hem aan haar eindwerk mocht komen werken. Want in België zou ze gebruik kunnen maken van een computer en opzoekingswerk kunnen verrichten, iets wat in Wit-Rusland alleen voorbehouden is aan de professoren (na haar terugkeer kreeg ze dan ook de verbaasde opmerking dat ze zo goed gedocumenteerd was). Toen Louis Stassen haar ging ophalen in Keulen op het vliegveld, voelde ze zich niet zo goed en brachten ze een bezoek aan een dokter. Die constateerde dat ze in blijde verwachting was. De jongen die later geboren werd, Glebke, komt nu ook elk jaar naar Louis Stassen op vakantie. Ook Glebke kampt met een slechte weerstand, wat nu heeft geresulteerd in een ontsteking aan zijn been. Een infectie die naar binnen geslagen is en het bot van zijn been heeft aangetast. Hij heeft 3 weken in het ziekenhuis gelegen, maar daarbij moet je je niet veel voorstellen. Ook in de ziekenhuizen kampt men met een tekort aan geneesmiddelen en uitrusting om een doeltreffende behandeling te bieden, maar anderzijds zijn artsen en

Faint, illegible text in the top left column.

Faint, illegible text in the top right column.

verpleegkundigen zeer vaardig in het zoeken naar alternatieven om mensen te helpen.

Sinds een paar maanden heeft Glebke nu ook internet en per e-mail onderhoudt hij een regelmatig contact met Louis Stassen. Ook van anderen verneemt onze pastoor steeds actueel hoe de situatie ter plaatse is. Zo wordt men ook in Wit-Rusland met het veranderende klimaat geconfronteerd. Normaal zou men in de maanden november december toch periodes met 20 tot 25 graden onder nul kennen. Maar nu in 2007 vriest het slechts enkele graadjes.

En heeft Louis Stassen even geen contact met zijn verre vrienden, dan staat daar zijn goed gevulde boekenkast met een indrukwekkende collectie gidsen en naslagwerken in het Russisch. Eveneens opvallend is de door M.J. Wansink in waterverf geschilderde kerk van Teuven. Een welkomstgeschenk dat Louis Stassen kreeg bij zijn installatie als pastoor van Teuven. Ook ik had iets bij me: een oud exemplaar

van d'r Koeënwoòf. Louis Stassen heeft meteen alle oude nummers besteld en is lid geworden van onze vereniging Heem en Natuur Voeren.

Jos Buysen, 13 december 2007

⁽¹⁾ De Tsjernobyrlramp

Op 26 april 1986 vond in de toenmalige USSR, in de republiek Oekraïne, het ongeval van Tsjernobył plaats. De gevolgen waren catastrofaal, zeker voor Wit-Rusland, Belarus, waar 70% van al het radioactief materiaal terecht kwam. Eén vijfde van de oppervlakte van de republiek werd zo sterk bestraald dat in één klap in het gebied de voornaamste inkomstenbron, landbouw, bosbouw en veeteelt, onmogelijk werd. Hele steden en dorpen moesten worden ontruimd en zullen nooit meer bewoond worden. Door de onschatbare miljarden schade, het menselijk leed, de tienduizenden hectaren onbruikbaar geworden, ooit zo vruchtbare, grond raakte het land ontredderd en heerste er grote voedselschaarste.

De oude afspanning-herberg De Zwaan te 's Gravenvoeren.

Boodschappers, bodes of "boeien" bestonden al eeuwen.

De eerste vaste postroute werd pas georganiseerd in 1490 door een zekere von Taxis in opdracht van keizer Maximiliaan van Oostenrijk, zetelend in Innsbruck, die in nauw contact wilde blijven met zijn dochter Margaretha, de landvoogdes van de Nederlanden, die haar residentie in Mechelen had.

Dat traject, een vaste route van 1.024 km, had von Taxis ingedeeld in etappes van 12 tot 18 km, waar op vaste aflossingspunten - de zgn afspanningen - van paard én ruiter werd gewisseld. Enkel de brieven tas werd doorgegeven.

In de zomer deden de bodes dat traject in 5,5 dag, in de winter in 6,5 dag. 's Nachts werd door gereden. Wanneer de koerier met zijn aflossingspunt naderde kondigde hij van ver al zijn komst aan door een deuntje op zijn hoorn te blazen. Zo wist de volgende ruiter met fris paard, dat hij zich klaar moest houden. (Daarom heeft onze huidige Post als embleem een hoorn.) (1)

Het heeft er de schijn van dat de afspanning, tevens herberg De Zwaan uit die tijd stamt.

De oudste vermelding echter dateert uit 1580 als een zekere Margriete Henskens "onder die hoofdbancke Sgravenvoeren, (...) die zwane metter wyde groot ombrent twee ende een halff bundere ende den block landts een halff bunder daeraen gelegen" van wijlen haar vader Peeter Henskens erfte. (2)

Die afspanningen werden later de postkantoren waar de diligences halt hielden. Hier in 's Gravenvoeren echter bleef er om welke reden dan ook een verschil tussen de oudere afspanning De Zwaan en het jongere postkantoor "het posthoorn". (3) Die hier omtrent in de gevel van café-frituur "Het hart van Voeren" op d'r Pley een ingemetselde steen met "Cornet 1777" met een afbeelding van een hoorn.

De eerste postkoets was de keizerlijke diligence vanuit Aken, voor 't eerst vermeld in 1699. (4) Er bestaat trouwens een landkaart met "die stationenaufführung der Thurn & Taxis'schen Post" uit 1764, waar tussen Keulen en Luik alle "Pherderwechselstationen" op staan, te weten "Cöln - Berchem - Jülich - Aachen - Voron - Lüttich". (5) Met "Voron" is met zekerheid Voeren bedoeld.

Die route liep over Gulpen - Pesaken - Terlinden - Gen Akkert - Snauwenberg - Mennekenshut - en zo via Berneau over de oude (verdwenen) brug van Visé naar Luik.

De herberg werd tussen 1742 en 1745, ten tijde van Maria Theresia vergroot. Hoeveel het huis vergroot werd, is nog goed te zien in de kopgevel (zijde Broers). Op de oudere muur van breuksteen is in die periode verder gebouwd met bakstenen. De gekoppelde vensters aan de voorkant (zijde O.L.V. kapel) zijn typisch voor de tijd tussen 1650 en 1700. Die zijn dus nog van vóór de verbouwing.

Tot 1965 bestond bij De Zwaan eenzelfde poortge-
bouw als er tegenover bij de boerderij Broers.
Het pleintje Kinkenberg was echter bij Koninklijk
Besluit van 30 november 1960 als dorpsgericht geklas-
seerd. De eigenaars van betreffende panden moes-
ten bijgevoel van hun huizen afblijven, maar zon-
der financiële tegemoetkoming van Monumenten-
zorg b.v. bij eventueel onderhoud.
Omdat het poortgebouw dringend gerestaureerd
moest worden, trok op een nacht de toenmalige
eigenaar met een traktor stiekem het poortgebouw
omver, "waor d'r boel eegevalle".

Een uithangbord met de naam "de Zwaan" of
een afbeelding ervan, had vroeger een dubbele be-
tekening. De Zwaan was een symbool van zui-
verheid, reinheid en eerlijkheid, maar ook een
attribuut van Venus, de godin van de liefde.
M.a.w., een uithangbord met een zwaan beteken-
de enerzijds: "dit huis is zuiver, schoon, rein,
smetteloos, eerlijk", maar anderzijds ook: "een
huis van liefde".
Zie hier omtrent het schilderij van "de Marskra-
mer" van Jeroen Bosch uit ± 1560, en het betrek-
aan "die Swaene" in het mirakelspel Mariken
van Nieuwmeghen uit 1518.
Jammer dat sinds kort "ons" eeuwenoude uit-
hangbord met de afbeelding van een Zwaan
"ontvreemd" is.

In 1763 passeerde hier b.v. nog de jonge Amadeus

Mozart tijdens "die großen Kunstreise der Familie Mozart durch Europa" (6)

En op 26 maart 1993 at in De Zwaan koningin Beatrix nog gebakken bloedworst met appelschijfjes.

Bestonden er in 's Gravenwoeren buiten "de Zwaan" en "het Posthoren" nog andere herbergen?

Misschien "de Kroon"?

Omdat pastoor D'Affnay in 1723 kopen en verkopen van suikergoed, tabak, hoeden en zelfs koeien rond de kerkhofmuur bij d'r Pley gedurende de hele zondagvoormiddag en vooral tijdens de twee missen, verboden had, wilden veel parochianen niet meer bij hem naar de kerk gaan zelfs met Pansen niet meer bij hem biechten.

Dadrom lieten die Verenaars ieder jaar een pater van Hoog-Cruuts bij Noorbek komen "die hun alsdan bichtede in de herbergen inter vitra et pocula" (d.w.z. tussen pot en pint) (7)

Bronnen:

- (1) Het Nieuwsblad, 1 dec. 1989
- (2) De Band 4, 1959
- (3) H. Delvaux, Fondatiën v.l. kerkfabryck 's Gr. Voeren, 1824
- (4) E. Nijssen-Vindenabeele, Voersprokkels 7 jrg, nr 2, 1976
- (5) L. Evertx, A° 1763 Mozart in Aachen, 1978
- (6) L. Evertx, A° 1763 Mozart in Aachen, 1978
- (7) Notitieboek D'Affnay, past. 's Gr. Voeren van 1719-1771

Rob Brouwers

Intrigerende combinatie van orchideeën, oorlog en ww

Op bezoek bij Martin Cailliau in 's-Gravenvoeren

Jaak Nijssen had het me al lang gevraagd ... "Neem eens contact op met Martin Cailliau, een bijzondere man in Voeren. Hij is een expert op vlak van Europese orchideeën. Hij verwacht je".

Maar ja, werk en gezin lieten me niet toe om deze speciale Voerenaar te bezoeken. Tot op de eerste redactievergadering van de "Koeënwoëf". Nogmaals werd me de vraag gesteld en deze keer konden werk en gezin me niet meer tegenhouden. Ik maakte meteen een afspraak en werd hartelijk ontvangen op vrijdag 9 november door Martin Cailliau en zijn vrouw Irène.

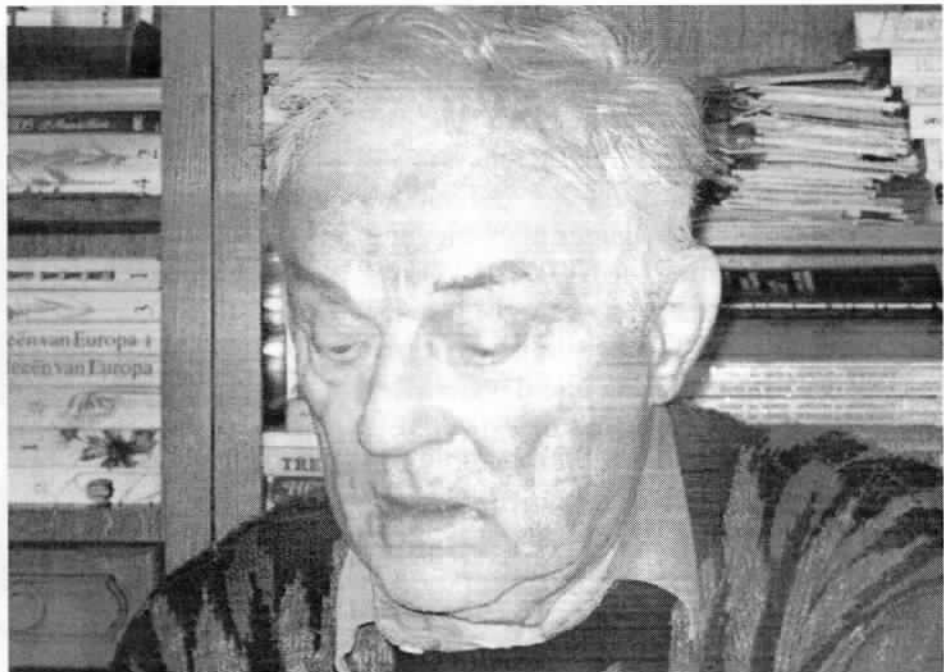
Nog voor ik mijn eerste vraag kon stellen: "Ben je een geboren en getogen Voerenaar of ben je een "inwijkeling"? vertelde Martin C. al zijn levensgeschiedenis

Martin C. "Ik ben een geïmporteerde Voerenaar van vóór WO II. We verhuisden met het gezin van Lanaken naar 's-Gravenvoeren ten gevolge van de taalwet van 1932 die pas in voege is getreden in 1937. Door die taalwet werden alle diensten van het Ministerie van Financiën van Franstalig naar Nederlandstalig. En

mijn vader was luitenant van de douane, dus hij moest naar hier komen omdat toen Nederlandstalige ambtenaren naar hier werden overgeplaatst. Ik was toen 17 jaar en ging naar het atheneum in Tongeren

Waarom trad die taalwet van '32 pas in voege in '37?

Martin C. "Toen ten gevolge van de talentelling werd vastgesteld dat er meer Nederlands werd gesproken dan Frans in Voeren moesten de officiële diensten in de zes Voerense gemeenten Nederlandstalig worden. Maar er kwam heel veel protest van de Franstaligen tegen deze taalwet, vandaar dat het zo lang geduurd heeft vooraleer de wet in voege trad. Mijn vader moest beroepshalve verplicht naar Voeren komen. Wij zijn dan ook als Vlaamse "slachtoffers" van de taalwetten van Veldwezelt naar Voeren moeten verhuizen. Ik bleef wel naar school gaan in Tongeren. Ik ging met de oude personentrein van Weerst (Warsage) naar Tongeren."

Heb je dan na je secundaire school verder gestudeerd?

Martin C. “Nee, ik heb mijn hoger middelbaar niet afgemaakt. Ik was toen tijdens de vakantie na het voorlaatste jaar middelbaar geslaagd in een examen voor verificateur bij de douane en accijnzen en moest beginnen werken tijdens mijn laatste jaar middelbaar. Ik heb nog officieel uitstel gevraagd bij de toenmalige Minister van Onderwijs. Uitstel om dan nadien toch nog mijn laatste jaar af te maken, maar die heeft geweigerd. Ik heb dus geen diploma van hoger middelbaar onderwijs, maar dit heeft geen enkele invloed gehad op mijn carrière. Ik behoorde later tot de hoogste top in de buitendiensten van de Douane en Accijnzen.”

Je bent dus je loopbaan gestart bij de Douane en Accijnzen, je woonde toen nog in 's-Gravenvoeren ... en dan?”

Martin C. “Ik begon mijn carrière in 1938 in Brussel, toen kwam de oorlog en nadien in '46 ben ik terug gegaan naar de Douane in Antwerpen. Ik heb toen lang in Antwerpen gewoond. Tijdens de oorlog ben ik als oorlogsvrijwilliger, als tolk, in het leger gegaan. Ik was tolk Engels, Duits, Nederlands en Frans bij het Belgische leger en gedetacheerd in het Engelse leger. Ik was bij de eenheid 109 (R) Mil.Gov. B.A.O.R. De (R) staat voor Refugees en de rest voor Military Government, British Army of the Rhine. Mijn eenheid behoorde tot de Britse 30ste Infanteriedivisie, genaamd The Charging Boar, het “aanvallende everzwijn”. Daarom stond op mijn uniformmouw een “charging boar”. In '45 ben ik in opdracht naar

Berlijn gegaan. De Russen hadden Berlijn bezet. Ik heb toen de ruïnes van de Reichstag bezocht en souvenirs meegebracht. O.a. een stuk van de kapot geschoten tafel van Hitler.”

Martin haalt het stuk boven en laat het me zien.

Welke impact had de oorlog op Voeren?

Martin C. “De scheiding tussen het Engelse en Amerikaanse leger was ongeveer hier in Voeren. Het Amerikaanse leger doorliep de zuidelijke helft van België en de Engelsen de noordelijke helft. De Voerenaars hebben de Amerikanen gekend en de mensen van Lanaken de Engelsen. Mijn ouders woonden toen terug in Lanaken en ik kwam met de fiets over Maastricht naar Voeren om het meisje te bezoeken dat mijn vrouw is geworden ...”.

Wat was het verschil tussen de Engelse en Amerikaanse soldaten?

Martin C. “Ze hadden verschillende uniformen en spraken eigenlijk een lichtelijk verschillende taal. De Engelsen kende ik natuurlijk heel goed, ik diende voor hen. De Amerikanen waren losser van mentaliteit. Engelsen waren formalistischer. Hoe zou ik het zeggen? Amerikanen waren meer “cow-boys” (*Martin lacht*). De Britten hadden eerder een koloniale mentaliteit. Ik wil wel voorzichtig hierin zijn. Ik heb de bevrijding van ‘s-Gravenvoeren in september ’44 door de Amerikanen meegemaakt. Op 12 september ’44. Ik heb Duitse soldaten gezien die gedood of gekwetst waren. Die Duitsers waren wild van de schrik.”

Heb je nog bijzonderheden te vertellen over de oorlog?

Martin C. “Ik ben ook in het concentratiekamp van Neuengamme bij Hamburg geweest. Daar waren geen joden, maar Duitse politieke gevangenen. Er waren heel veel soorten kampen. Politieke, militaire kampen, kampen voor joden, ... Himmler was baas over de kampen. De Russen hadden het kamp Auschwitz bezet en veel ervan vernietigd. De Amerikanen hadden o.a. Bergen-Belsen bezet, het meest fameuze kamp van de Nazi’s in de Engelse zone. Ik heb honderden van die mensen in die kampen gezien. De Engelsen stuurden diegenen die nog goed waren, zo snel mogelijk naar huis. De anderen werden naar hospitalen gebracht. Ik heb er enkelen te drinken gegeven. Het heeft me toen wel wat gedaan De opdracht van mijn eenheid was om Duitsland zo vlug mogelijk vrij te maken van de niet-Duitsers. Met andere woorden, de Belgen, Fransen, Nederlanders, Tsjechen, enz, zo snel mogelijk naar huis te sturen.”

Je hebt toen veel meegemaakt, veel gezien, vele nare zaken, ...

Martin C. “Ik had het voordeel tolk te mogen zijn in het Engelse leger. Ik was de vriend van iedereen, van hoog tot laag. Mijn eenheid is gestopt in Lüneburg, vlakbij Hamburg. De eerste dagen was het daar een wilde boel ...”

Waar had je die talen geleerd?

Martin C. “Ik had op school in Tongeren de basis geleerd, m a a r tijdens de bezetting besefte ik dat ik Engels en Duits nodig z o u hebben. Toen we m e t zekerheid wisten dat de Duitsers g i n g e n

verliezen, wist ik dat ik beter Engels moest kennen. Ik heb de taal dan beter geleerd met Assimil. Ik had wel een geweldig accent, maar er waren ook Schotten en Welshmen die een geweldig accent hadden....”

Mag ik hier het hoofdstuk over de oorlog afsluiten? Ik had graag wat meer geweten over je kennis over orchideeën ...

Martin C. “Ik ben altijd een natuurliefhebber van wilde planten en dieren in Vlaanderen, België en Europa

zeggen dat het geen zuivere soort is, maar een soort ten gevolge van kruisbestuiving tussen 2 verschillende soorten. De *Ophrys xcailliauana* groeit op Cyprus."

Martin C. "Maar ik wil je nog iets vertellen. Kijk, zie hier het boek "How the web was born". Mijn neef heeft dit geschreven. Hij is een zoon van mijn oudste broer. Samen met Gillies heeft hij dat boek geschreven. Hij heeft daarin beschreven hoe het wwww is ontstaan. Robert Cailliau heeft aan

geweest. Ik heb heel wat boeken geleidelijk aan verzameld en ging vaak zoeken naar wilde orchideeën hier. Niet alleen in de Voerstreek, ook andere Vlaamse en Waalse gebieden. Ook tijdens mijn vakanties naar Kreta, Zwitserland, Duitsland, Hongarije, ging ik naar wilde orchideeën kijken. Zo heb ik langzamerhand mijn kennis erover opgedaan. Ik wilde er alles over leren kennen en ze ook leren identificeren. Orchideeën hebben iets bijzonders Ik heb de Vlaamse Vereniging van wilde Europese orchideeën mee helpen stichten. Wilde orchideeën groeien overal en we wilden weten welke hier in Vlaanderen groeien."

Er is een orchidee naar jou genoemd? Kan je me hierover wat meer vertellen?

Martin C. "Als je zo ver bent gekomen, leer je de echte specialisten kennen, o.a. P. Delforge, een Brusselaar. Als die experts dan een nieuwe soort ontdekken, dan geven ze een naam aan de plant. Uit dankbaarheid heeft Delforge mijn naam aan een nieuwe soort gegeven, nl. *Ophrys xcailliauana*. De "x" staat voor "hybride". Een hybride wil

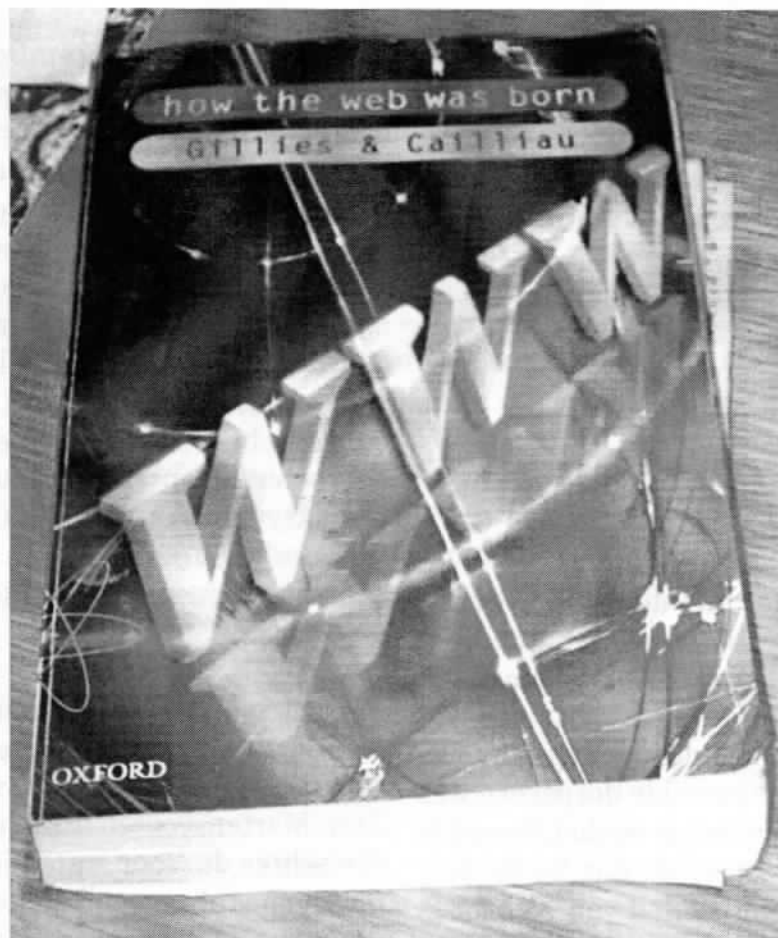
de universiteit van Gent gestudeerd, daarna aan een Amerikaanse universiteit en werkt nu voor het CERN (European Organisation for Nuclear Research in Zwitserland). Hij

heeft daar samen met Gillies het World Wide Web uitgevonden. Hij is een computerspecialist. Tongeren is zijn geboortestad. Hij heeft op uitnodiging van de burgemeester van Tongeren een voordracht gegeven op 8 november '06 met een optreden van toenmalig Minister Willy Claes.”

Nu, een mooiere afsluiter had ik niet kunnen dromenEen man met een groot verhaal. Een verhaal waarvan een klein stukje hier te lezen was

Ellen De Beule

Vraoge en aantwäöed

Bevrijding 1944

Hans Hermans uit Simpelveld schreef voor ons tijdschrift reeds een opgemerkt artikel over de taal van Moelingen (KW 18, zie ook bijdrage van Willy Machiels in KW 21).

Nu stuurt Hermans ons volgende vraag:

“Daarbij ontdekte ik, dat
- Aubel bevrijd werd door US Old Hickory (19e Legerkorps)
- en Clermont- Crawhé door US Big Red One (7e Legerkorps).

Weet u toevallig wie van de twee de Voerstreek bevrijd heeft?...

Deze twee legerkorpsen vochten zij-aan-zij, want
- Bocholtz werd door het 19e LK -
- en Vijlen door het 7e LK bevrijd.”

Martin Cailliau wees al nadrukkelijk op dit probleem (KW 23, p. 14-15).

We weten (bron: KW 23)

van het 19e Legerkorps, XIX Army Corps, dat:

- het 117e en het 119e infanterieregiment van de 30e infanteriedivisie op 12 september 1944 door Moelingen en 's- Gravenvoeren trok, en verder het Nederlands grondgebied betrad om 17 uur, maar dat de dorpskern van Noorbeek de eerste bevrijde dorpskern was van Nederland. Genoemde eenheid bereikte op de avond van dezelfde dag Terlinden. Maar het hele grondgebied van Noorbeek was daarmee nog niet bevrijd: Ulvend en Schilberg (en Hoogcruts?) had men letterlijk “links laten liggen”. In de nacht van 12 op 13

sept. vluchtten nog Duitse soldaten over de weg Ulvend - Schilberg.

Pas op 13 sept. trok de 125e Reconnaissance Squadron van XIX legerkorps over Sint-Martensvoeren naar Ulvend en Schilberg. Ik weet uit eigen herinnering dat rond 10 u 30 in de voormiddag de Amerikanen van uit de Belgische weiden naar de rijksweg op Schilberg schoten (Voeren Aktueel jg. 2 (1984), nr 5, p 6-13). Nu pas was heel Noorbeek bevrijd!

Nu het 7e Legerkorps , VII Army Corps (bron: Th. Lambiet in “Aubel - Un pays dans l' Histoire - 1248 - 1998”, p 79-81)

Reeds op 9 september komen de Amerikanen toe in Verviers. Op 11 sept. om 18 u zijn ze (VIIe Legerkorps, Divisie 1) in de dorpskern van Aubel. Het zullen verkenners zijn van deze eenheid, die even doordringen tot aan De Vaarn bij De Plank, maar zich daarna terugtrekken. Het monument voor de 30th Infantry Division (Old Hickory) in Aubel heeft enkel betekenis als het om deze afdeling gaat. Old Hickory trok Maastricht binnen op 12 september. Aubel zou beter één monument stellen voor de 1st Infantry Division, Big red One, die na Luik ook Aubel bevrijdde, en waarvan 1223 gesneuvelden op het militair kerkhof van Kapel (Homburg) liggen

We weten ook dat een afdeling van tanks uit de rangen van de 30e divisie zich tijdelijk tot op Hagelstein begaf, om van daaruit naar Sint- Martensvoeren te schieten, op Duitsers die achter de Voer standhielden. Ze zullen daarna naar hun eenheid teruggekeerd zijn, naar 's Gravenvoeren. Daarbij bleven 3 burgers dood.

En zo komen we bij de vraag van Hans Hermans.

We zien op 13 sept. de rechtervleugel van het XIX Army Corps over Schilberg verder oostwaarts trekken, we nemen aan rechtdoor naar Slenaken. Anderzijds is het VII Army Corps reeds op 11 sept. in Aubel.

Over wat daartussen lag, over De Plank, maar zelfs over Sint- Pietersvoeren en Veurs weten we niets concreets, evenmin als over Teuven, Sippenaken, Homburg, Montzen, Gemmenich...

Daar is een verklaring voor.

XIX Army Corps vond op zijn weg tegenstand van de 275ste Duitse Infanteriedivision die zich achter de Voer had ingegraven. Om de enkele minuten gingen telefoons over een weer vanuit het front naar de hoofdkwartieren, en dat werd allemaal netjes genoteerd. Stel je voor, zo'n bureaucratie midden in de oorlog, maar doe het maar eens anders!

Het VII Army Corps daarentegen trof in de streek tussen Aubel en de Zinzelbeek geen weerstand aan. En er werd niet om de enkele minuten getelefoneerd dat er op plaats x niets aan de hand was. Geen nieuws, goed nieuws! Maar ook geen documenten!!

Daarom weten we zoveel meer over de bevrijding van Moelingen - 's- Gravenvoeren - Sint- Martensvoeren dan over Sint- Pieter, Veurs, Teuven, Remersdaal en zo verder.

Helpen de klassieke, oude bevrijdingsfoto's ons verder? Zelden, want die foto's zijn zelden gedateerd, laat staan dat het uur van de opname vermeld zou zijn. En maar zelden

zijn opschriften op tanks leesbaar (KW 27 p 24).

Vooraf oral history kan ons nog helpen. Als bij voorbeeld iemand uit Sippenaken weet dat "wie ózze Hari gebaore-n es" net de eerste "Amerikaender" langs kwamen.

Maar er is haast bij: in 1944 was ondergetekende 18 jaar, en nu zijn die cijfertjes veranderd in volgorde.

Uit "D-Day in Zuid-Limburg" vatten we nog samen:

Woensdag 13 september

Het 125e eskadron van de 113e cavalerie-groep brengt 's morgens Reijmerstok, Slenaken en Heijenrath en 's middags ook Epen, Bommerig en Mechelen binnen handbereik van de Amerikanen.

De Duitsers behielden Wittem, de hellingen van Wahlwiller kortom het territorium langs de Geul van Bunde tot Gulpen en van daaruit langs de Zinzelbeek naar het Duitse Orsbach, waar zoals bekend de fortificaties van de Westwall (de z.g. Siegfriedlinie) begonnen. Tot zover woensdag 13 september 1944!!!

Op donderdag 14 september verleende de 1e divisie assistentie aan het 125e eskadron van de 113e cavalerie-groep bij Mechelen. Dat gebeurde vanuit België via de beboste heuvelrug onder Vijlen. Het meest zuidoostelijke puntje van Nederland, van Vijlen tot en met het Drielandenpunt, kon zodoende bevrijd worden!

Maar Wittem met de twee kerkdorpen kon eerst op vrijdag 15 september 1944 als bevrijd worden beschouwd.

Toch wist de K-compagnie van het 3e bataljon van het 119e regiment tussen Stokhem en Wijlre te penetreren, de Geul over te steken en Wijlre te bevrijden.

Vaals bleef gedurende vijf weken een soort niemandsland. Er bleven zich overigens schermutselingen voordoen tussen Wittem en Nijswiller.

De vraag is gesteld. En de vraag stellen is minstens even belangrijk als ze beantwoorden.

online:

Voeren Aktueel jg. 2 nr 5, p 6-13: <http://users.skynet.be/fa393867/lit/vakto20506.html>

De nummers 1 t/m 26 van d'r Koeënwóóf (zonder de afbeeldingen) zijn op internet te vinden onder

<http://users.skynet.be/fa393867/lit/akwoof.html>

dat een begin van onze website uitmaakt.

Jaak Nijssen

Welke Amerikanen bevrijdden Sint-Pieter? En wanneer?

Erfenisrecht voor kastelen in de landen van Overmaas in 1564

In het Maastrichts Rijksarchief, onder “s-Gravenvoeren, leenhof (Jezuïeten)” bevond zich ca. 1950 een document, dat voor de geschiedenis van het (adellijk) leenrecht in onze streken van belang is. Het werd later doorgegeven naar het Hasselts Rijksarchief.

Jonker Michiel van Imstenrade, heer van het adellijk huis Ottegroven (‘s-Gravenvoeren) toonde in 1640 aan “notarius” J. Walpot (wellicht ‘s-Gravenvoerenaar) een kopie van een honderd jaar vroeger in Aken opgestelde tekst. Jonker Michiel zal er een bewijs in gezien hebben van zijn rechten op het erf. In het stuk wordt namelijk verwezen naar een vererven ca 1520 van huis Ottegroven.

Voor onze lezers geven we hier de inhoud weer. De volledige tekst, in al zijn bureaucratische overdadigheid, staat op internet:

<http://users.skynet.be/fa393867/kdeling.html>.

Het originele stuk werd in Aken op 28 juli 1564 opgesteld in bijzijn van “Willem van Woel ende Hyeronimus van Hove beyde raetsordinaris, en Hieronymus Boete, secretaris van Brabant”.

Jonker Jan van Swartsenborgh, gewezen drossaard in Dalhem, oud ongeveer 75 jaar, getuigt dat in de territoria Dalhem en Valkenburg volgens “gemeyn lantrecht en costuyme” alle leengoederen in principe tussen broers ende zusters gelijkelijk gedeeld worden zonder dat de zoons enige voorrang hebben. Uitzondering wordt echter gemaakt voor “ridderlycke huysen”.

In dat geval heeft de oudste zoon als eerste “voeruyt het ridderlijkck huys metten graven grachten dammen rontomme den huys

gelegen. Daarna heeft weer de eerste (jawel), de tweede en derde zoon “oich voeruyt het tweede en de “dryde” ridderlijk huis. En dan, als er geen zoons meer zijn, komen de “dochteren” aan de beurt. Al die bevoordeling “sonder dat sye schuldich zijn haere broederen oft susters recompensioen te doen”.

Voorts weet de drossaard dat hij het altijd zo heeft weten onderhouden in de landen van Daelhem en Valckenborch en dat hij het zo gehoord heeft van zijn ouders, en dat men “van oudts sulx altijt heeft geobserveert ende onderhouden”.

En dan citeert Swartsenborgh uit zijn eigen ervaring.

1- “Ontrint 45 iaeren geleden”, d.w.z. ca. 1519, heeft hij bemiddeld tussen Steven (de oudste) en Queryn (de jongste) van Lieck over de nalatenschap van hun ouders. Het adellijk huis, liggend in het land van Valckenborch, ging met dammen en grachten “voeruyt” in de toekenning; “maer alle dandere goederen soo leenen als ander hebben sij gelijk gepart en gedeylt”. Swartsenborgh heeft er “tot dryen reisen bij den voirszeiden Steven gecommen ... omme met den voers Queryn aenghande die successie en versterffenisse te veraccorderen”.

2- Omtrent 30 jaar geleden (1534) deelden “die drij gebroders van Heynhove ende eyn sustere alle die goederen van haeren ouderen soe leengoederen als andere”, en wel “gelijkelijck”, behalve “dat die oudste zoon heeft voeruyt gehat het ridderlyck huys metten waeter dammen ende grachten rontomme liggende”.

3- (ca 1520). Een "gelycke deiling" heeft hij weten geschieden "tusschen die zoons van Oetegroeven in het lant van Daelem". Ze hebben de leengoederen "geheyten Oettegraven gelyckelijck gedeylt uytgenoemen dat die oudste zoon het ridderlijck huys metter waeterdammen ende graeven heeft voeruuyt gehadt, dwelck geleden mach wesen meer dan 40 iaeren".

"Aengaende de landrechten van Limborch en sHertogen Raede en weet Swartsenborgh niet seecker te deponeren."

Dergelijke regeling voor ridderlijke, adellijke huizen is terug te voeren op de oorspronkelijke betekenis van de leenroerigheid: de landheer, de graaf, had getrouwen, die hem hun kasteel ter beschikking stelden als bolwerk. En een fort kan maar één commandant hebben.

Jaak Nijssen

Ulvend: Verkenning van een Grensgehucht

Onder deze titel werd een tekstje gemaakt voor de Open Monumenten Dag 2007 met als thema "wonen". Deze tekst wordt nu uitgebreid voor de Koeënwoof.

Ulvend is een klein gehucht van (vroeger) uitsluitend boerderijen. Daarvan zijn er nu nog drie in uitbating. De overige hebben alleen nog woonfunctie, ook toeristische accommodatie en een horeca-gelegenheid in een vroeger bakhuis.

Ulvend ligt op het vlakke plateau, dicht bij de vrij steile rand van het Voerbekken. Prachtige uitzichten!

Ulvend ligt sinds 1839 op de rijksgrens: 3/4 Belgisch (Voeren) en 1/4 Nederlands (Noorbeek, gemeente Margraten). De grens volgt het midden van twee wegen: van de weg naar Kattenrot en van de weg naar Schilberg. Zo'n weg wordt in deze streek een "neutrale weg" genoemd.

Grenspaal 21 staat op het kruispunt naast het kapelletje.

Hoe dichter bij de grens hoe minder grensgevoel de bewoners hebben: je woont samen "op" Ulvend. Smokkelen was normaal, als je niet gepakt werd.

Het plateau werd vanuit de eerder bewoonde dalen ontgonnen en wel vanuit Noorbeek. In de 15e eeuw werd namelijk vanuit Noorbeek de Hof van Ulvend vermeld. Uit die tijd is op Ulvend niets overgebleven.

Meer hierover kan u lezen in een ander artikel in dit jaarboek.

Vier boerderijgebouwen dateren uit de 18e eeuw en twee daarvan hebben een 17e-eeuwse kern. Alle overige gebouwen zijn uit de 19e en de 20e eeuw. Bemerkt de muurpanden in silex en het veelvuldig

gebruik van Maaskalksteen. Verder baksteenbouw (veldbrand). Hiermee werd ook het resterend vakwerk opgevuld. Enkele zijmuren steken boven het huidige dak uit, ze geven aan dat dit huis vroeger met stro gedekt was.

Twee houten kruisen zijn tegen een muur aangebracht. Op het kruispunt werd in 1960 een Maria-kapelletje opgetrokken. Er staat ook een Maria-beeldje in een kalkstenen muurnisje. Natuurlijk is er nog meer straatmeubilair: een wegwijzer, verkeersborden, grote en kleine palen allerhande...

Op de Ferrariskaart uit 1771-1777 staan 7 bedrijven rond een poel, daarrond boomgaarden en dit alles in een volledig open akkerlandschap. Nog goed herkenbaar: die 7 bedrijven/woonhuizen zijn er nog maar langs de wegen naar Ulvend zijn er 4 bijgekomen. De poel is gedicht. Van een put met puthuisje is alleen een vierkant deksel (tegenover huis nummer 5) overgebleven.

Ulvend ligt op een kruispunt van wegen:

- naar het westen de Heerbaan naar Kattenrot (hoeve op de grens) en 's-Gravenvoeren. Van deze weg takt die naar Noorbeek af. Heerbaan is een oude naam en betekent "straat van de landheer". Dat heeft dus niets met de Romeinen te maken.

- naar het noord-oosten de weg naar Schilberg (ook een grensgehucht).

- naar het zuid-oosten de weg naar De Plank (weer een grensgehucht).

- naar het zuid-westen de weg naar Sint-Martens-Voeren. Het eerste deel van deze weg vervangt de oude weg, de Steeg, die onderaan afgesloten is. De huidige weg vertoont enkele bochten, aangelegd rond 1880 om de weg minder steil te maken. Deze nieuwe weg volgt gedeeltelijk een voetpad.

Deze wegen lopen nu overwegend door weideland. Van het open akkerland is niet veel overgebleven. Na de invoer van buitenlandse tarwe schakelden de boeren over op intensieve melkveeteelt. De hoevegebouwen op Ulvend (en ook die van de Eiken en Kattenrot) behielden hun schuur. Meestal werd de schuur omgebouwd tot koestal en werd de schuurpoort dichtgemetseld. Dat kan je zien op de binnenkoer bij Het Bakhuis. De nieuwe veeteeltbedrijven die midden in hun weilanden gebouwd werden hebben alleen stallingen en hooizolders.

Zulke bedrijven kan je zien langs de weg naar Schilberg, langs de weg naar de Plank (rechts) en drie langs de weg naar Sint-Marten.

Als je van Ulvend naar Sint-Marten loopt kom je door een bosje met graften wat op vroegere akkerbouw wijst. De kleine perceeltjes die door de aanleg van de nieuwe weg ontstonden waren te klein voor de boer en zo groeide hier opnieuw bos. We bevinden ons hier midden in het beschermd graftenlandschap van de Martelberg. Aan je rechterkant zie je een zeldzaamheid: een weiland met daarin loofbomen. Bosbomen en geen fruitbomen! In het Land van Herve zie je dat wel meer op eerder afgelegen plaatsen.

Aan je rechterkant ook enkele verlaten mergelkuilen waar nog tot rond 1950 kalk (krijt) werd uitgehaald om het land te "mergelen". Ook op Ulvend zelf zit het krijt dicht onder de bouwlaag en al die kalk maakt dat er een echte kalkflora te vinden is. Voor niet-specialisten zijn de maretakken en de bosrank wel het meest opvallend.

Helemaal op de hoogte komt het vuursteeneluvium aan de oppervlakte, je kan het zien in de wegberm waar de weg naar de Eiken afsplitst van de weg naar de Plank. Dit vuursteeneluvium heeft het bouwmetaal geleverd voor de oude muurpanden van Ulvend. Als je toch over deze weg loopt zullen de kortgeschoren hagen je wel opgevallen zijn. Let dan ook eens op de hulstboompjes die boven deze hagen uitsteken.

Mensen die afgelegen op een hoogte woonden toen er nog geen auto's waren hadden een eigen mentaliteit. Als een koning op het eigen "deengk" (een oude benaming voor een boerenbedrijf) met blik naar de hoogte over de dalen heen. Van die onafhankelijke mentaliteit is nog altijd iets overgebleven!

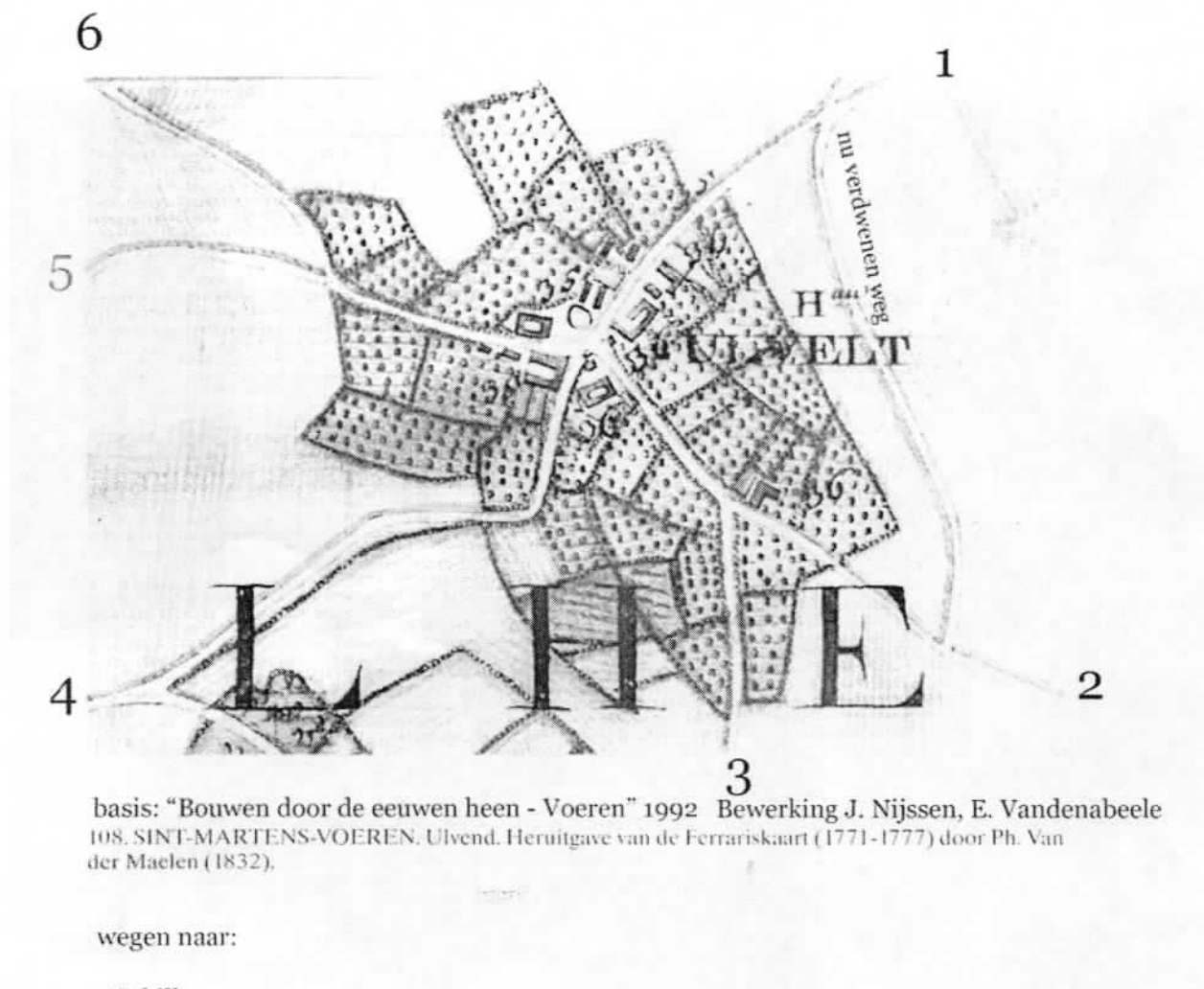
Meer weten?

- Caillau M., Grenswegen in Voeren, D'r Koeënwoof 18, p 10, 1999
- Ferraris graaf de, Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1777), herdruk Pro Civitate, Brussel 1964
- Open Monumentendag Voeren, Thema 2007: "Wonen", 9 september 2007
- Schulte A. G., Margraten, Mheer en Noorbeek, Rijksdienst voor de Monumentenzorg, Zeist 1991
- Schlusmans Frieda, Inventaris van het cultuurbezit in België 14n2 Kanton Voeren, Turnhout 1992
- Topografische kaart, verschillende uitgaven van de
- www.hetbakhuis.be

Elza Vandenaabeele

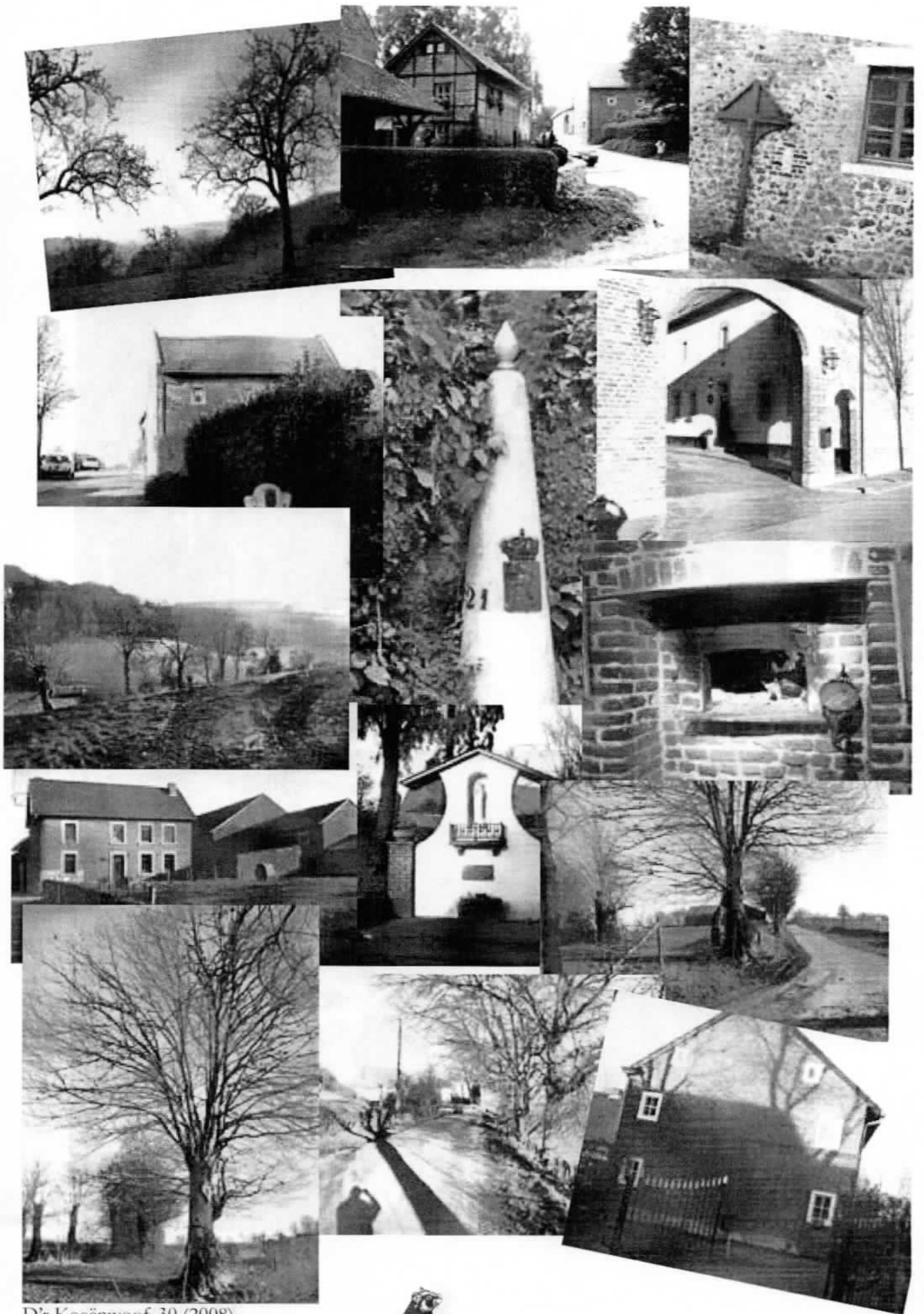

basis: "Bouwen door de eeuwen heen - Voeren" 1992 Bewerking J. Nijssen, E. Vandenaabeele
 108. SINT-MARTENS-VOEREN. Urvend. Heruitgave van de Ferrariskaart (1771-1777) door Ph. Van
 der Maelen (1832).

wegen naar:

- 1 Schilberg
- 2 De Plank
- 3 De Eiken
- 4 Sint- Martens- Voeren
- 5 Kattenrot
- 6 Noorbeek

D'r Koeënwoof 30 (2008)

Speurneuzen

In het verleden had Heem en Natuur al een jeugdnatuurgroep die jaren lang, met veel plezier, werd georganiseerd door Fridi Maurer, maar toen zij oma werd, wilde ze tijd maken om haar natuurverhalen aan haar kleinkinderen te slijten. Mieke, Lydia en Jet hebben het roer toen overgenomen. De naam van deze jeugdnatuur groep werd: 'de Speurneuzen'. Onze doelgroep is kinderen van vijf tot ongeveer twaalf jaar. We komen 4 á 5 keer per jaar bijeen op zaterdag en soms zondag 's van 10.00 uur tot 13.00 uur. Eén keer per jaar plannen we een grotere activiteit zoals het bezoek aan de mergelgroeve van Fer Ruwet in Sibbe.

Elke zomer staat in juni het grote wateronderzoek op het programma.

We trekken dan met behangtafel, witte foto-ontwikkelbakken, emmertjes en vele vangnetjes in Schophem de wei in. Tussen de koeien, die drinken in de Voer, lopen we dan te vissen naar alles wat leeft. Kokerjuffers, bloedzuigers...

Het leven van de dassenfamilie van Justin, in Berg werd een natte bedoening, omdat het tijdens de wandelingen onophoudelijk

regende, maar onze neuzen speurden door. Ook zijn we op bezoek geweest bij Fridi en hebben we daar verse honing geproefd.

We hebben naar sporen gezocht van alle beesten die in het bos leven. De stormschade in het Vrouwenbos liet ons zien hoe hoog zo'n boom wel niet is; méér dan 20 meter; dat is veel als je door zijn takken heen moet kruipen om langs de omgevallen stam stappen van één meter te maken.

Zo doken we ook in het verleden van de Voerstreek door met Rob Brouwers de verhalen en sagen hier uit de omgeving te horen. We zijn meteen de schat van de Graaf van Voeren gaan zoeken die bewaakt wordt door de hond met de zeven koppen.

Gemiddeld zijn er 18 tot 20 kinderen aanwezig bij onze activiteiten. Door middel van uitnodigingen berichten we de speurneuzen waar we verzamelen en waar de ouders de kinderen weer komen ophalen. Het lidgeld voor één kind is 5 Euro, maar nog fijner is het als de hele familie lid wordt van Heem en Natuur voor 11 euro. Dan ontvang je tevens het Voerensblaedsje en het jaarboek de Koeënwoòf

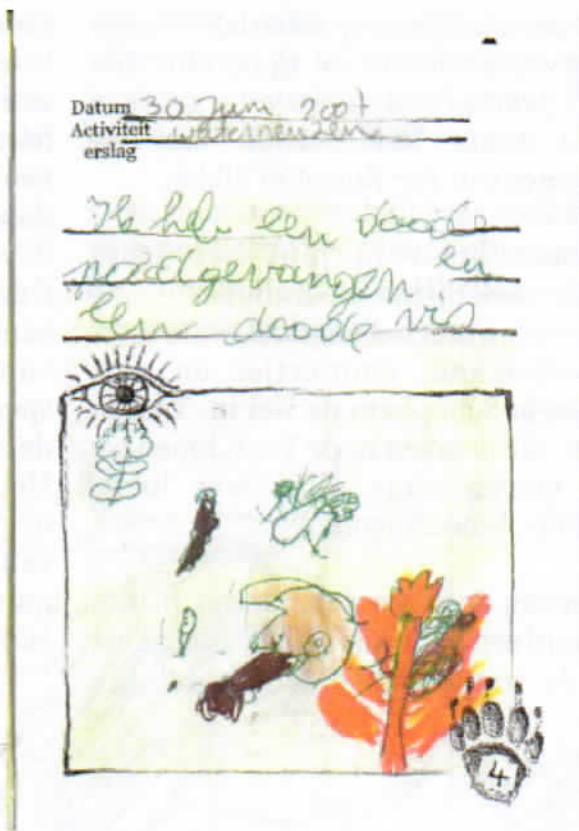
Jet Radix

Telkens als we met de speurneuzen op ontdekking gaan, werken we het laatste half uur in ons persoonlijke boekje. Die boekjes zijn stuk voor stuk kunstwerkjes; om u dat te laten zien hebben we als voorbeeld enkele pagina's afgedrukt.

Anne Sluiter

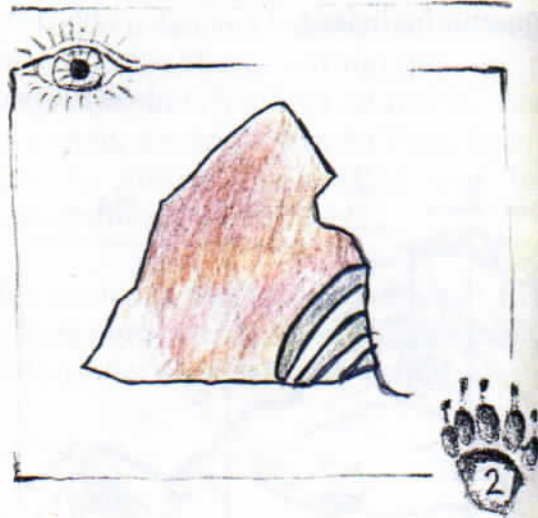

Dylan Castro

Datum 4 november
Activiteit vos bezoeken
Verslag

de steenen in twee haken.

Myrna Simons

Datum 9 september 2007
Activiteit
Verslag Vakwerk huisje bouwen

Takken halen en blaadjes
afnijden, in de modder
lopen, in de wei spelen.

Yannick Polmans

Een toponiemenkaart van 's- Gravenvoeren uit 1932

Kunstschilder Robert Brouwers bewaart het archief van zijn heerroom, Frans Meertens (1910- 1996), "noonk François".

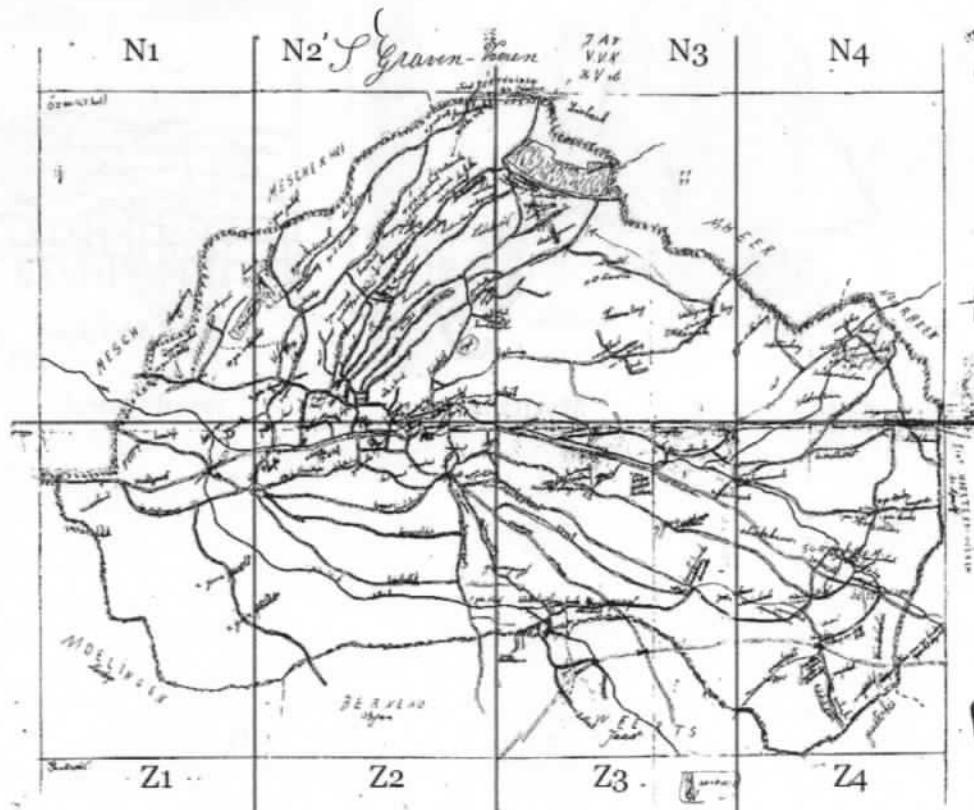
Daarin bevinden zich ook twee manuscriptkaarten in kleur, met aanduiding van de toponiemen van 's- Gravenvoeren. Beide kaarten hebben ongeveer identieke inhoud. Ze zijn getekend op de achterkant van de posters voor de 12e resp. 13e IJzerbedevaart (deze op 21 augustus 1932). De auteur van de kaarten had deze "affiches" blijkbaar in huis, en we nemen aan dat hij deel had aan de verspreiding van dit propagandamateriaal. De auteur heeft het embleem van de IJzertoren trouwens op één der kaarten hernomen (blad N3). Het "AVV VVK" is er aangevuld met "JVKA", Jeugdverbond voor Katholieke Actie (opgericht in 1928).

W. Meertens
den 30 oogst 1932

De kaarten zijn gesigneerd en gedateerd, één: "J A 20-8-1932" (blad Z3), de andere: "J. Anci.. den 30 oogst 1932" (Zie afbeelding). Is dit een Ancion, eventueel leerling van onderwijzer Carolus Waelbers en/of oud-frontsoldaat?

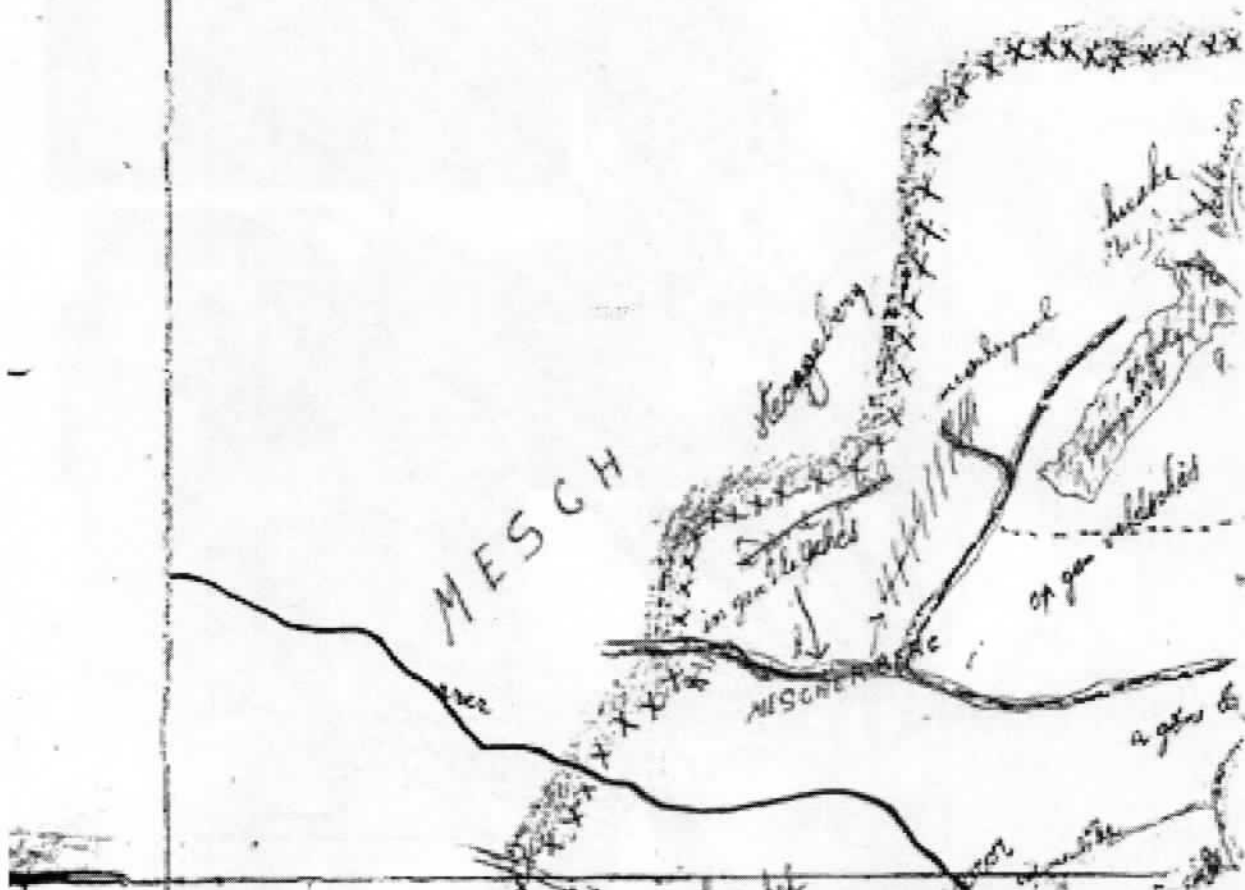
Deze kaarten waren blijkbaar op zichzelf niet voor publicatie bedoeld. We brengen er hier de oudste van, omwille van het documentaire belang.

Jaak Nijssen

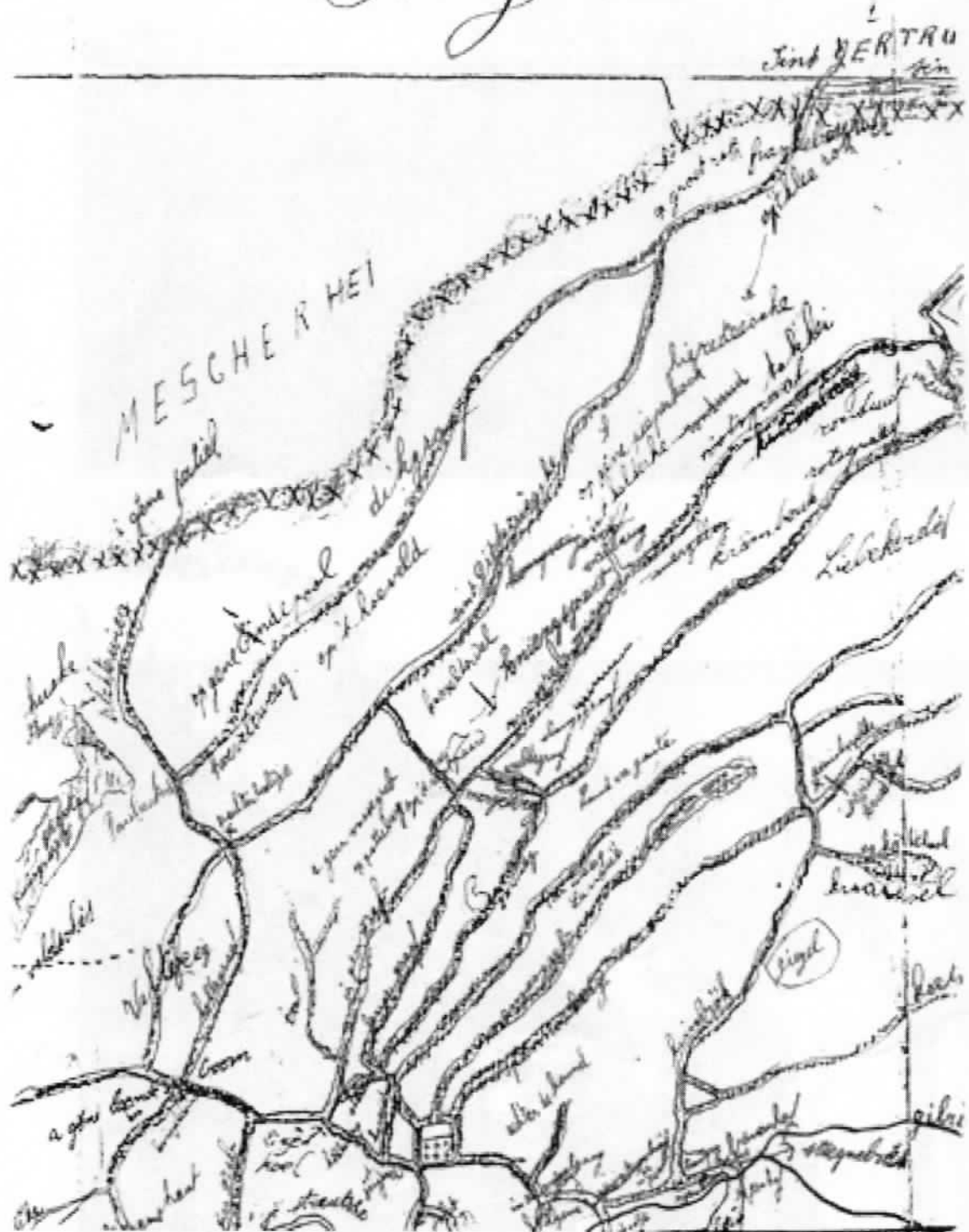
N1

0 = een (in't hart)

N2

I Graven-voeri

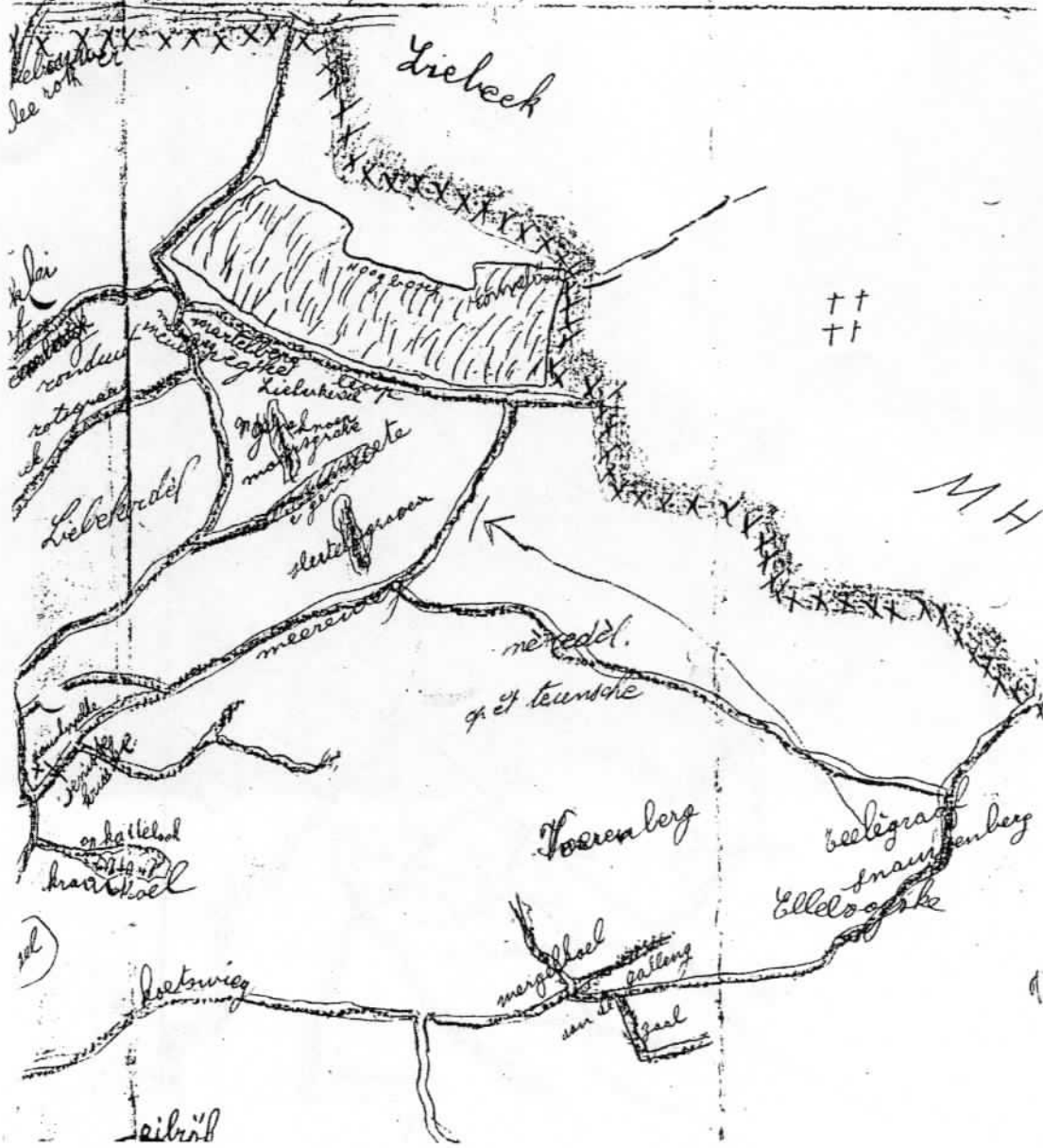

- Voeren

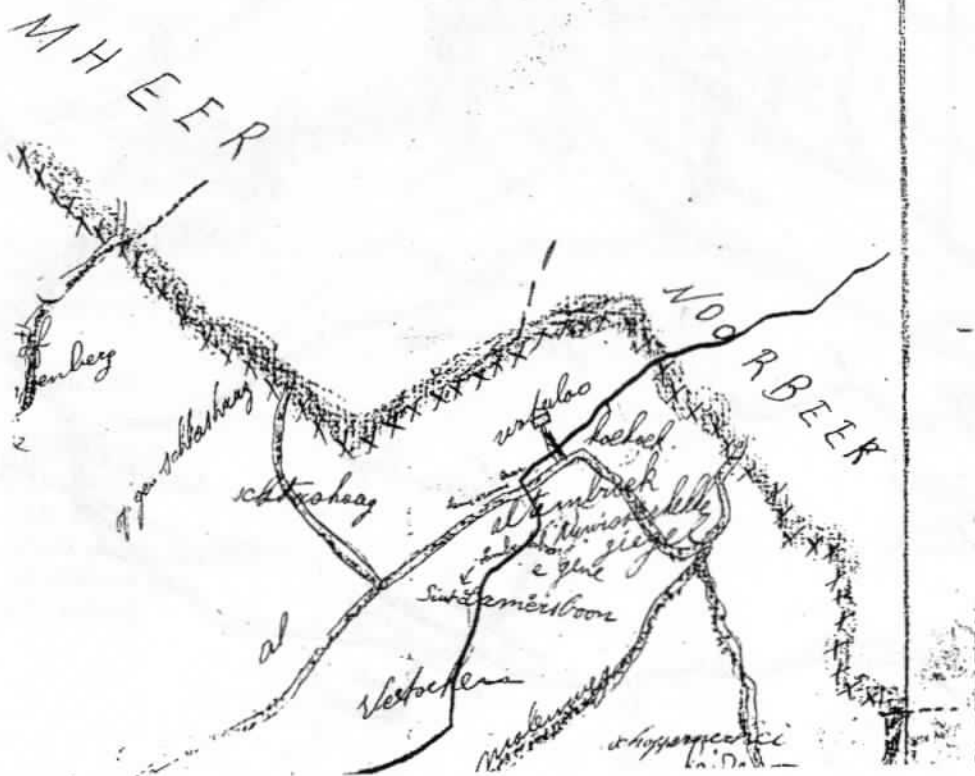
7 A 2
V.V.K
H V ct

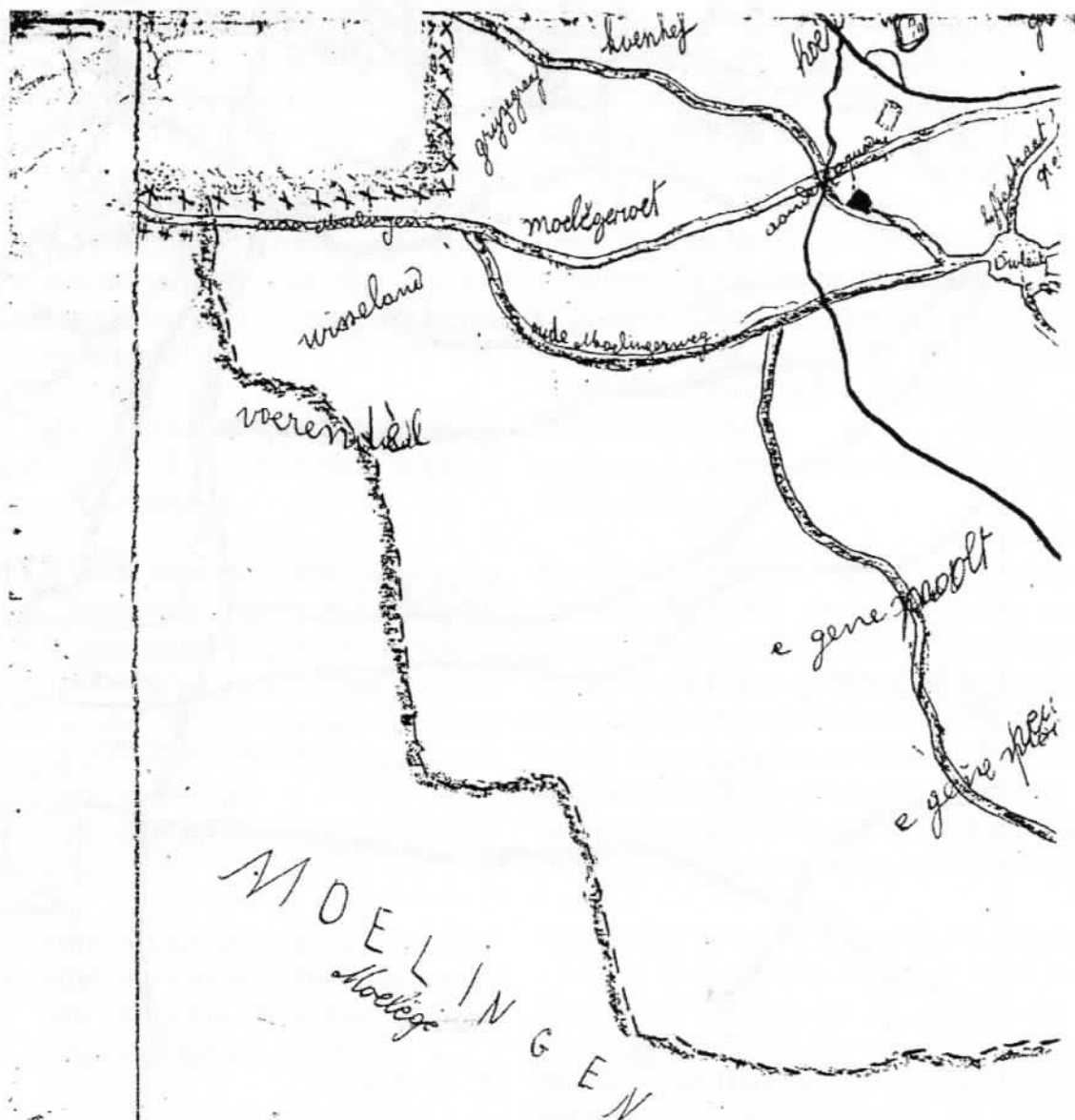
N3

int GERTRUIDEN
in Eielere.

N4

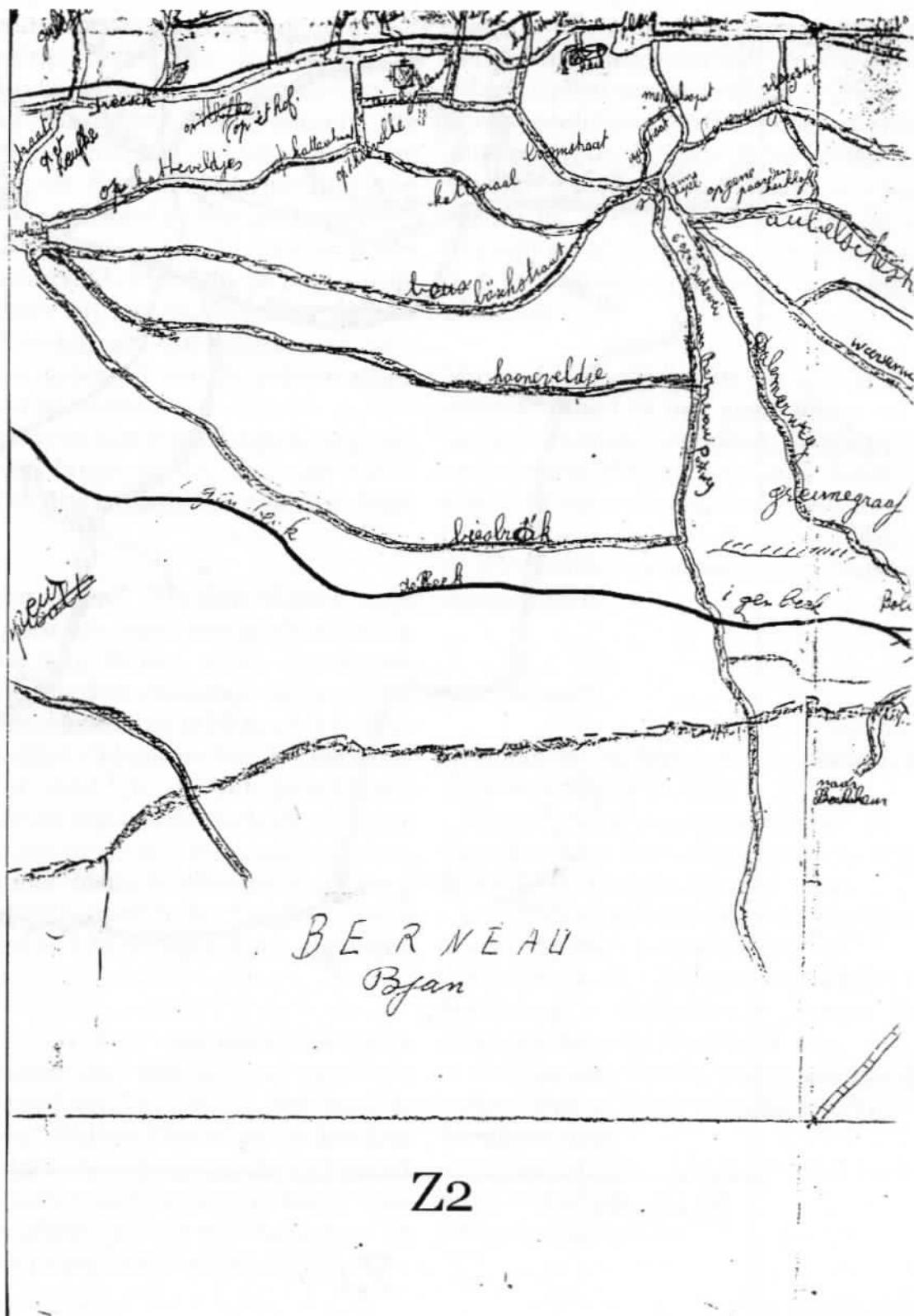

Gruiterpel.

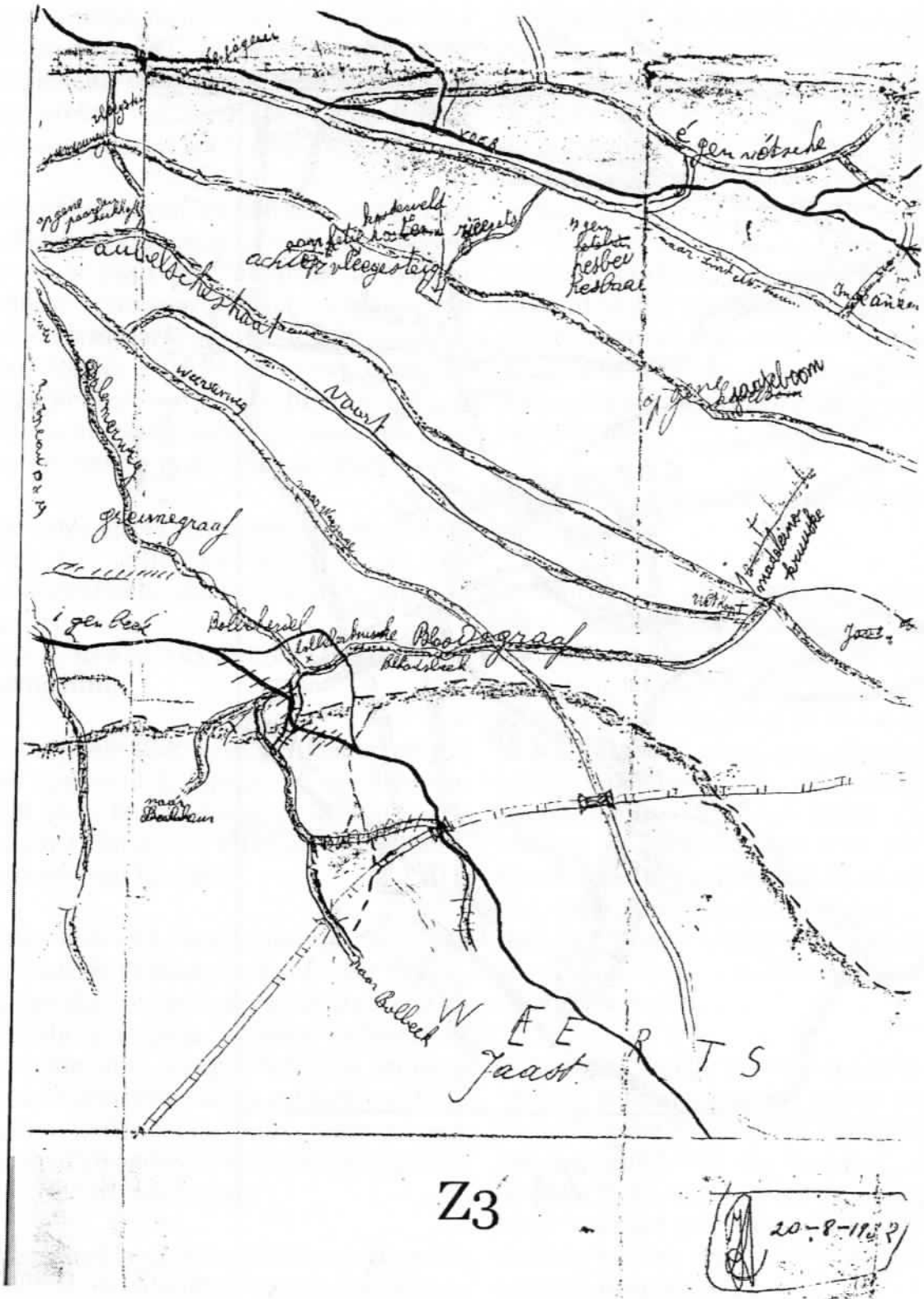
Z1

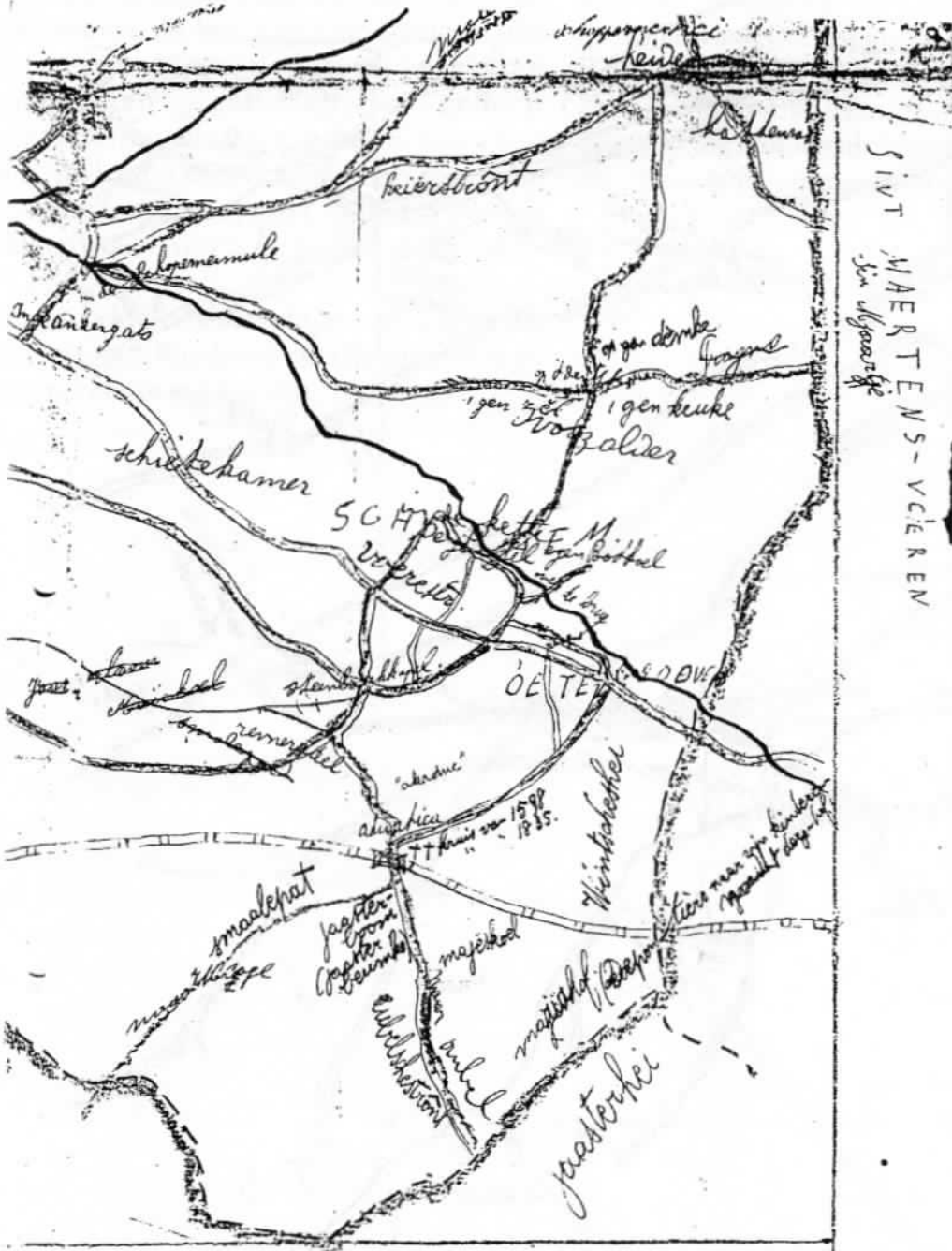

BERNEAU
Byan

Z2

8-11-82

Z4

Ottegroven, naar het zuiden

Bovenaan, vlnr.: de hoeven Didderen en Dodemont, met daar achter de weg Sint-Martensvoeren – 's-Gravenvoeren.

Midden: de kapel, het kasteel in zijn gracht.

Helemaal beneden-links: het wad door de Voer.

Zwart-wit weergave van detail uit foto Guido Sweron van 16 april 2003, 15u29. Bedoelde foto was het leitmotief van de PowerPoint bij de lezing in Simpelveld op 11 september 2007.

Hors concours

Een oud, krom en stijf gewrocht,
dat zijn leven louter werken mocht,
weet niet beter dan te sleuren,
trekt zijn kar langs poort en deuren.

Het blok aan de halter houdt hem stil
waar zijn kramer 't hebben wil.
Ebonieten ogen, klepverholen,
oordelen de monotone parolen.

Een andere kleur, een bange sfeer,
strengen komen in 't geweer.
Het is een stem van gelatenheid,
de klem en spankracht is men kwijt.

Twee halskloppen. Het is gedaan.
Een nieuwe meester dient zich aan.
Achteroverleunen, wat verpozen,
't zou kostelijk zijn, 'n bed van rozen.

Dat is het werk en leven waard,
van een edel dier, het nobele paard.
De laatste jaren in een tochtige tent,
moleke draaien voor een cent.

Jos Buysen

Hors d'œuvre

Een goede conditie, prachtige benen,
alles kleeft, diep in de genen.
Een knappe lijn van schoft tot staart,
trots en hoogmoed zijn mijn aard.

Als draver in de wieg gelegd,
steeds paraat voor het gevecht.
Na 't schot een dwingende zweep,
ras en flitsend naar de streep.

De spanning, de angst, het zweet,
de drukte van mensen bij de vleet,
die stem, zo luid, schalt in m'n kop,
publiek schreeuwt en jaagt ons op.

Weer de overwinning. Het is bekend.
Menigeen beurt een mooie cent.
De ereronde, over het feestterrein,
een fotosessie, mensen zo klein.

Riek nu een paard van ander allooi,
dat moet rondjes lopen voor 'n fooi.
Niet meer dan het verdiende loon,
voor zo'n banale bastaardzoon!

Jos Buysen

Voeren

Elke morgen als ik met mijn honden de straat omhoog loop en de hoek om ga, wil ik achteruit gaan lopen omdat ik het landschap heuvelafwaarts wil aanschouwen. Ik kan vanaf deze plek tot in Riemst kijken en rechts er naast wat lager, de Sint Pietersberg. Ik wordt er altijd stil van, van binnen dan, soms lijkt het alsof ik de wolken aan kan raken. In mijn gedachte laat ik de Voer en de Veurs en de Noor samenvloeien en vervolg de rivier in de richting van de Maas wiens dal ik in de verte kan zien liggen.

Hier komen wonen heeft mijn horizon letterlijk en figuurlijk verrijkt.

Komende uit de oude historische binnenstad van Maastricht, uit een straat met Turkse hazelnootbomen van zo'n honderd jaar oud, tref ik hier de rijkdom van niet ommuurde natuur. Van uit ons huis starten wel meer dan twaalf wandelroutes.

De allereerste wandeling die ik hier maakte, leidde ons langs de Commanderie van Sint Pieter naar Rullen en toen midden door de velden naar het Alsbos. Het was een zeer zonnige dag in augustus. Misschien kun je de gele kleur van uitgebloeid gras er bij bedenken. Het was een hele klim naar boven maar straks mochten we weer naar beneden, heel fijn. Als oud feministen waren we ook wel een beetje verguld met het bos achter ons huis dat het Vrouwenbos heet. Oké, een deel heet ook het Sint Gillesbos.

De das was een van de eerste wilde zoogdieren die ons opviel, omdat hij zo dicht bij woont. Hoe meer we wandelden hoe meer dassenfamilies we ontdekten. Later leerde ik dat zijn dassen al honderden jaren op die plek wonen. Nu maar hopen dat ze geen fietspad over hun holle weg krijgen, want dan wordt het verhuizen en of de boer het zo leuk vindt als ze in zijn maïsveld een nieuwe burcht bouwen?

En dan al dat water dat uit de grond komt. De echte bron van de Voer, tussen twee weilanden, blijft dagelijks stromen of het nu zomer, herfst of winter is. Er kabbelt onophoudelijk water uit het struikgewas. De koepelvormige ontvangsthalm met traliewerk in de tuin van het kasteel geeft de zegen aan het bronwater voor een stel ongelooflijk mooie vijvers. De tuin doet me denken aan een Engelse tuin. Alleen weet ik niet of je dan ook een Sequoiadendron met luchtwortels langs de vijver plant. De grote steur heeft een beetje een hondenkop en ze zijn individueel herkenbaar door hun vlekken. Al die forellen van alle leeftijden (inheemse maar ook inheemse verstorende soorten) worden geteeld voor consumptie. Hoe ze aan hun einde komen wil ik niet weten. Ik geniet van de stekelbaarzen die langs de kant van de bassins zonnebaden en huisjes bouwen voor hun vrouw. Tot er plots een forel uit het water springt. Met een hoofd vol zomerzothed verwissel ik hem even met een vliegende vis. Het kan gebeuren dat van onder de grote Rode Beuk het ijsvogeltje een scheerduik over het water maakt. De zwanen maken het plaatje compleet.

De eerste winter hadden we meteen een flink pak sneeuw, maar dat we alleen nog maar met de langlauflatten het dorp uit kunnen hebben we helaas nog niet mee gemaakt. Het is zeer verwonderlijk te merken dat het klimaat hier in Sint Pieter anders is dan in Maastricht. We hebben eerder sneeuw; is de lente later in het land. Gelukkig missen we ook vaak de regenbuien die door het Maasdal trekken.

Waar ik ook erg blij mee ben is het Schengen accord waardoor de grensoverschrijdingen toegestaan zijn. Je mag nu gelukkig gewoon over onverharde wegen door bos en veld naar Nederland en Duitsland. In mijn jeugd in Kerkrade was de grens met Duitsland

verboden gebied. Ik geniet als ik vanuit Noorbeek over Ulvend en Sint Marten naar huis kan rijden. Wat ik aan heem- en natuurschoon al gezien heb voordat ik op mijn werk ben, verdient een reportage bij 1000 zonnen en garnalen op canvas

Het zo typische graften landschap kan ik zien als ik, aan beide kanten van ons huis, het raam uit kijk. De statige grote bomen in het veld is de spaanse aak maar ik herken ook de eiken en knotwilgen en ik zie steeds meer sleedoorn. De buizerdfamilies boven het Vrouwenbos hebben dit jaar veel jongen gekregen. In oktober, bij mooi weer, kon ik ze weer dagelijks horen roepen, hoog in de lucht.

Ja, de natuur is hier heel dicht bij. Ik heb een grote levende vangkooi gekocht voor de huismuis die in onze kelder aan de pasta's knabbelde. Als hij er in zit, zet ik hem weer

buiten en wens hem veel geluk. Op onze zolder lopen in de herfst knaagdiertjes die het urenlang heel druk hebben met op en neer wandelen. Onze huispoes zit dan naar het plafond te staren en mekkert zachtjes. Laat maar poes, dat zijn misschien de "zevenslapers"; daar is een bescherm actie voor gestart in het Voerense. Laatst zat er een juveniel vuurbuiksalamander in een emmertje naast de regenton terwijl de groene kikker huft van vijver naar vijver. Poes heeft ook eens een (dode) aardmuis meegenomen, nooit eerder gezien, had iets van een hamster. Vleermuizen en hazelwormen, rivierdonderpad en Spaansevlager vlinder, horenaar en bevers (!) langs de Berwijn, Egyptische ganzen en boomklevers.

Ik zal er maar stil van worden zo mooi is het om mij heen.

Jet Radix

op
molen te
S. Pietersvoren

Teun Swinkels

Ottegrogen (Teun Swinkels)

Bijdrage tot de geschiedschrijving van Ottegroven en Ulvend, vooral onder de Imstenrade's

Jonkers van Imstenrade

Bij het einde van de woelige tijd van de Luikse verwoestingen in het land van Dalhem (1465 - 1470) (1) treden in onze streken jonkers van Imstenrade ten tonele: Goswin Scheiffart in Astenet, Richelle en Ottegroven, Jan als erfvoogd van Mheer, en Werner op de Wijngaardshof tussen Hoensbroek en Heerlen. Hun onderling verband blijft tot nu toe onopgehelderd. Misschien zit er iets in de hier weergegeven notitie van von Oidtmann, afb. 1. Hiermee is een akte te vergelijken die op kasteel Mheer bestaan heeft (nr. 39) en waarin "Bertram Butse van Imstenraedt" in 1421 een erfenis regelt met "synen wettigen soone Johan". In een andere akte (nr. 45), uit 1453, treedt een "Joncker Bertrams van Butse van Imstenraedt" op. Op welke goederen die akten betrekking hadden wordt in de catalogus der akten niet vermeld (2).

Imstenrade

"boven Heerlen gelegen, groot, in akkerland, beemden en bosschen, 34 1/2 bunder, was een Wickerader leen hetwelk te Valkenburg verheven werd" (3). Tot ca. 1359 was Johan van Imstenrade er heer, in 1537 Jan (III) van Imstenrade, erfvoogd in Mheer. De Valkenburgse leenboeken vertonen voor de 178 tussenliggende jaren voor Imstenrade een lacune, wat de genealogie er niet makkelijker op maakt..

Ottegroven, methodiek

Directe informatie over de geschiedenis van Ottegroven vóór 1600 is er niet veel te vinden. Voor Ottegroven kunnen we echter elders ons licht opsteken, namelijk daar waar

de heren van Ottegroven eveneens bezit hadden. Dat zijn vooral de Hof van Ulvend, de Wijngaardshof in de Koningsbeemd (4), de Panhuishof en molens onder Astenet, de Burg en andere onder Hauset, de Walhornshof onder Kettenis, Huis Belven en de Panhuisgoederen onder Walhorn (5). Meteen de reden waarom we Ottegroven en Ulvend in eenzelfde artikel behandelen. Omgekeerd trouwens leveren de gegevens over Ottegroven bijdragen tot de geschiedschrijving van Ulvend en andere.

Hierbij een weergave van de akte waarbij Goswin Scheiffart van Imstenrade rechten op Ottegroven in 1508 overlaat aan zijn zoon Jan (I) van Ottegroven (afb. 2).

Maar uit zijn eigendomsrechten in Hauset weten we dat hij eerst gehuwd was met een dochter van Willem Schillinck van Doenrade (Doenrade onder Aubel). Uit de geschiedenis van hof en geslacht van Werst (Warsage) kennen we zijn tweede huwelijk, namelijk met Barbara, de weduwe van de voogd van Richelle, dochter van Jan (I) van Werst (6).

Dat 2e huwelijk wijst ons op een zijdelingse verwantschap tussen deze Goswin van Imstenrade - Ottegroven en Jan (I) van Imstenrade- Mheer: de 2e vrouw van Goswin was de rechte nicht van Barbara van Liebeek, de vrouw van die Jan.

Van Goswin zijn twee zoons bekend: Dierik en Jan. Crasborn, in zijn manuscript-genealogie (7), twijfelt er aan om ze te vereenzelvigen met de gebroeders Dierik en Jan van Imstenrade - Ulvend. Maar een later ontdekte bron heft deze terughoudendheid op: in 1623 beroept Michiel van Imstenrade-Ottegroven zich op zijn afstamming van Goswin (8).

Jan (I) van Ottegroven blijkt heer te zijn van het Gronsveldse leen Ottegroven als hij op 3 maart 1529 een rente van "elf golden gulden" per jaar sticht, "tot last van het gansse goede en erff tot Oetegroven gelegen" aan zijn buitenechtelijke ("natuurlijke") dochter Jehenne, gehuwd met Nelis van Langdorp = Nelis van Landen (9). Weduwe Katrien van den Panhuis laat op 22 oktober 1548 vaststellen dat aan die verplichting ten volle voldaan wordt. Getuige hierbij is Thijs van Oetengroven (10).

Op een niet goed gedateerd stuk over bijdragen in de belastingen worden samen vermeld: Jan (II) van Ottegroven, jonker Holtmolen en jonker Dierik (II) (11). Dat zijn gebroeders en gezwagers, kinderen van jonker Dierik (I) van Ulvend en Joest Huenen, en derhalve neefjes (oomzeggers) van Jan (I) van Ottegroven. Jan van Holtmolen was de man van Cathryne van Imstenrade genant Ulvendt (12).- Uit de vergelijking van deze bronnen volgt dat Imstenrade, Ottegroven en Ulvend hier als familienamen door elkaar gebruikt worden.

Maar er zit méér in: omdat Katrien van den Panhuis, vrouw van Jan (I), in deze akte samen optreedt met haar neefje Thijs van (Imstenrade- Ulvend-) Ottegroven, volgt dat Jan (I) en zijn broer Dierik (I) ook samen heer van Ottegroven geweest zijn.

En nu nog verder. De kinderen van Dierik (I) van Ulvend en Ottegroven erven van Jan (I) van Ottegroven, en derhalve van Goswin Scheiffart, Ottegroven, Ulvend alsook de Wijngaardshof, waar dan weer, in 1471, Werner van Imstenrade heer is. Zou deze laatste dan niet een broer of nauwe verwant zijn van Goswin Scheiffart? (13)

Ottegroven, resultaten

Huis Ottegroven was een Gronsvelds leen. Bijkomende delen waren leen in de leenhof van de Benedictijner abt van Luxemburg. Een laathof van Ottegroven wordt regelmatig vermeld. Of hij deel uitmaakte van een van deze lenen weten we niet. Evenmin weten we of er delen van Ottegroven allodiaal waren.

Gedurende de hele 16e eeuw zijn de gebroeders Jan (I) en Dierik (I) van Imstenrade - Ottegroven - Ulvend en hun afstammelingen heren van Ottegroven.

Ca. 1520 heeft er een deling plaats gehad. Waarschijnlijk krijgt Jan (I) kasteel Ottegroven vooruit (zie artikel "erfenisrecht", elders in dit jaarboek), en delen hij en Dierik dan verder, waarbij in het deel van laatstgenoemde ook Ulvend zit.

Ca. 1550 regeren twee schoonzussen, de ene, Katrien van de Panhuis, weduwe van Jan(I), op Ottegroven, de andere, Joest Huenen, weduwe van Dierik (I), op Ulvend en de Wijngaardshof (zie hieronder).

Als dan in 1555 de eerstgenoemde zonder nakomelingen sterft, gaat alles naar de tweede, en als deze dan een paar jaar later ook sterft, gaat de hele Ottegroven - Ulvend - Wijngaardshof- erfenis naar haar kinderen (zie verder: "de nakomelingen").

Op 5 januari 1559 krijgt Jonker Jan (II) van Oetegroeven "alles gens wes (hetgene dat) Thijs tot Oetegrove heft, hoys hof wyer (vijver) dam benelt lant boesch hage". Hij ziet daarvoor af van zijn aanspraken op Ulvend (14).

Tussen Jan (II) en Jan (IV?) komen we in botsing met de chronologie. Goswin sterft in 1508, de vrouw van Jan (II) ca 1557. Dan verwachten we dat de kinderen van de volgende generatie rond 1580 sterven. Maar Jan (IV?) treedt op in 1613.

Tot die tussengeneratie zou kunnen behoren Gerardt van Otegroven, vader van Johan van Otegroven scholtis tot Sympelvelt, die in 1588 delen uit het "lehngoet geheten den Kerkhoff" ontvangt, en die dan Jan(III) van Otegroven zou kunnen zijn. In Simpelveld worden in 1581 de goederen van Jan (III ?) van Notegrouen (15) verbeurd verklaard.

Hier zou ook het aanknopingspunt kunnen liggen van de von Othegraven's, die nu nog tot de Duitse adel behoren (16) en ook naar Dierik = Theodorus (van) Imstenrade-Otegroven, rector van een altaar in de kerk van Sint- Martensvoeren in 1575 en 1628, pastoor van Moelingen in 1588, van Mesch in 1596, 1604 (17).

Bovendien moet hier nog een totaal nieuw feit ingevoegd worden: de "pachtenaer van joncker Bertolf Belven tot Ruijf, Heyn Wynants" wordt in 1636 vermeld (18). Als we hierbij de Ruif- vermeldingen bij de Wijngaardhof (zie lager) betrekken, zou dit een weg kunnen wijzen voor verder onderzoek.

Hier kan de reformatiestrijd een rol gespeeld hebben (20). In 1581 worden de goederen geconfisqueerd van Daniel van Schoppem, "bastaer v. wylen Joncker Panhuys, gedient hebbende de rebellen als soldaat" (21). Tenslotte waren de eigenaars van Otegroven, namelijk de vrijheren van Gronsveld uit het geslacht van Bronckhorst - Batenberg, nogal Oranjegezind (22).

In 1599 wordt Otegroven, samen met nog een goed dozijn andere lenen in en rond Sint-Martensvoeren, losgemaakt uit het Gronsveldse leenverband en ondergebracht onder het Dalhems leenhof van Sint-Martensvoeren (23).

In 1613 reorganiseert Jan (IV?, x Katrien van Lintzenich; hij + 1640, zij 1624 wijlen), onder het Dalhems leenhof van Sint-Martensvoeren, "het pricipael staemhuys Ottengraven" (24). Daarmee is Otegroven weer een eenheid. De status van adellijk, ridderlijk huis zal een opdeling verhinderd hebben, en vergelijk met Ulvend.

Hij stelt zijn zoon Michiel (x 1623 Anna Struven, hij + 1665; zij 1640 wijlen) als enige erfgenaam aan "omdat syne dochter tegen synen wille gedaen heeft". Betreft het hier de "mésalliance" van Katrien met Henri le Bresseur? En toch erft Katrien van haar vader (25).

Michiel wordt heer van Otegroven, voor de ene helft in 1613, voor de andere helft in 1640 (26).

Jonker Johan Adolph van Rossum trouwt met Anna Katrien, dochter van Michiel. Deze verkrijgt Otegroven in 1665 (27). In 1645-1665 worden hun in Roosteren 12 kinderen geboren (28).

Ze verkopen in 1669 Otegroven aan Jacobus Ophoven, schout van Beringen en Tessengerlo (29).

Misschien door erfenis gaat Otegroven dan over aan kanunnik Henri François de Bounam van Rijkholt (1656 - 1742) (30). En zo zijn we bij het verhaal van Ernst de la

Graete. Nog heden is het kasteel eigendom van afstammelingen van de de Bounam's: de Ponthière, Palmers (31).

Ulvend

De Hof van Ulvend schijnt een allodium te zijn geweest, een vrij eigendom. Het viel onder de collectieve jurisdictie van de groundbank van Noorbeek en onder het laathof van Schei. Was het dan toch gedeeltelijk laatgoed? Oude vermelding: XVe eeuw (32).

In de gichtregisters van Ulvend valt jonker Dierik van Ulvend op doordat hij vanaf 1525 aanhoudend geld opneemt tegen renten in natura, ja tegen grond, 13 boender dryesschen (alweer!) int Oenroet (33). Liquide geld, zoals we dat nu noemen, is onderhevig aan devaluatie, renten in natura niet: een mud spelt is ook na jaren nog altijd een mud spelt (34).

Hij is getrouwd met Joest Huenen (wijlen in 1554). Als die een Hoen is, dan is niet te vergeten dat de Wijngaardhof in 1430 - 1459 door leden van een tak van dit geslacht in leen gehouden werd (35).

Van het paar zijn ons drie zoons en twee dochters bekend: Dierik, Tijs, Jan, Katrien en Barbara. Joest Huenen, weduwe, verdeelt haar goed onder haar kinderen (36). Voor Ottegroven hebben we in dat verband geen concreet document. Voor Ulvend en de Wijngaardhof wel, en precies deze gegevens leveren voor Ottegroven waardevolle informatie.

De nakomelingen:

-1.1. - jonker Dierik (II) van Ulvend en Catryne inde Dysch (37), Disch in Veurs. Tot nu toe geen nakomelingen bekend.

-1.2. -jonker Tijs (I) van Ulvend = Tijs van Ottegroven wijlen in 1568 x (vermeld 1555, 1573) jouffer Margaretha van Bergerhusen (Noorbeek). Kinderen:

-1.2.1. - Tijs (II, Tysken) op Ulvend x NN (nakomelingen),

-1.2.2. - Katrien van Ulvend, x Jan Keerstgens van Veurs (vermeld 1573),

-1.2.3. - Kristien van Ulvend x Gielbert de Bruijn van Antwerpen,

-1.2.4. - dochter, x Geret Jacobs van St. Pietersvoeren vermeld 1571,

-1.2.5. - dochter, x Gelis Willems van Voers (38).

-1.3. jonker Jan van Ulvend = Jan (II) van Ottegroven x (verm. 1555) Johenne (39). Tot nu toe geen gegevens over een eventuele nakomelingschap.

-1.4. - juffrouwe Katrien van Empsenrade van Ulvend, x Jan van Holtmolen; geen nageslacht bekend.

-1.5. - juffrouwe Barbara van Ulvend, x Willem van den Panhuis (geen naaste familie van de vrouw van Jan (I) van Ottegroven); nageslacht door Crasborn in extenso weergegeven (40). Het paar had twee dochters,

-1.5.1. - Marie van den Panhuys, 1575 wijlen, x Johan van Batenburg = Johan Stein = Jan Scholtete van Stein, scholtis Noorbeek, + 1578. Dochter:

-1.5.1.1. - Catharyna van Steen x 1. (1617 weduwe) Peter Warckens, x 2. Jan Moelingen, schout van Dalhem (41),

-1.5.2.- Catharina van den Panhuys x Johan Cauwenbergh = Jan Urlyx.

-1.5.2.1. - Er zijn aanwijzingen dat een geslacht Royen op Ulvend hieruit stamt. (1588: "Thys Royen als getrouwt hebbende ende gebruijkende de gueden van wylen (de gebroeders) Heyn ende Jan Urlix / Ulrix") (42).

-1.5.2.1.1.- Ida Royen- Ulvend, x Hinsdal Cornelis, schepen van Borgloon (verm. 1635)). De laatste van deze naam in Voeren is onlangs overleden.

-1.5.2.1.2. - NN Royen- Ulvend, x Coelen Teuwis.

-1.5.2.1.3.- Margareta Royen - Ulvend x (verm. 1673) Baltus Frijns van de Banneth (559,5). De familie Frijns leeft op dit ogenblik voort op en in de onmiddellijke buurt van Ulvend (43).

Bij al die delingen spat de hof van Ulvend uiteen, dit in tegenstelling tot de gang van zaken in de andere delen van dezelfde erfenis: Ottegroven en de Wijngaardshof. Toch is er op Ulvend een tendens naar vereenvoudiging van het bezittingenpatroon:

1542: Wyllem Panois (van den Panhuis) verkoopt aan Tijs van Ulvelt, "syne swaeger, allen sullich goit het zy hois hoeff wayze weyde lant hey hage wye dat sy swaeger vrouwe (= schoonmoeder, tevens) Tyssen moeder, hen haet loeten deylen" (44).

We weten al dat op 5 januari 1559 jonker Jan (II) van Oetegroeven afziet van zijn rechten op huis en hof en land dat hij op Ulvend heeft.

Gielbert de Bruijn van Antwerpen en zijn

vrouw Kristien op Ulvend verkopen hun rechten op Ulvend in 1571 aan hun zwager Geret Jacobs (45).

De Wijngaardshof,

een Valkenburgs (Wickrader) leengoed, op de grens van Heerlen en Hoensbroek (46)

Het is enerzijds leenroerig gedeeld onder Valkenburg (Wickrade) en Hoensbroek, maar er is verder ook een Keulse relatie aanwezig.

Tot 1550 wordt het Valkenburgs leen gehouden door Hoen's (1430, 1459) door Werner van Imstenrade (1471), Philip van Ruiff genaamd Doenrade(1539).

Vóór 1550 wordt in het Hoensbroekse leen vermeld: (1537) Mathijs van Imstenrade als mede-eigenaar met Reinier van den Panhuys als voornaamste leendrager van en in naam van zijn nicht, de weduwe van Jan van Notegrouwe (= Jan (I) van Ottegroven).

Het Keurkeulse deel wordt in de XVe eeuw verheven door Gothardt van Molenbach (47).

Van 1551 tot 1556 worden voor het Keulse leenhof in Heerlen niet minder dan 10 akten verleden, die het Keurkeulse deel van de Wijngaardshof in handen brengen van Jan (III) van Imstenrade- Mheer. Opvallende waakzaamheid!

In 1557 zijn de drie delen dan verenigd (tot aan het einde van het ancien régime) in de hand van de voogden / heren van Mheer, die ook het stamhuis Imstenrade hebben.

Vermelden we even dat Christiaan Quix (1773- 1844), de vooraanstaande historicus, van de Wijngaardshof afkomstig was.

Heraldiek, adel

Goswin Scheiffart van Imstenrade zegelt in 1479. Het zegel is bewaard gebleven, maar is vrijwel glad (48).

Jan (I) van Imstenrade - Ottegroven zegelt in 1505 (49).

Een zegel van Goswin uit 1479 is ook verdwenen, zie afbeelding 1.

In de kerk van 's- Gravenvoeren was in de 17e eeuw nog een grafsteen te zien van de "curia" van Ottegroven, in Noorbeek van die van Ulvend. Geen van beide stenen is tot nu toe teruggevonden (50).

Hebben de Imstenrade's van Ottegroven-Ulvend het Imstenrade- wapen gevoerd, of misschien de slangenkoppen van de oude Ottegroven's?

Waren de van Ottegrovense Imstenrade's van adel? En die van Mheer? Het waren jonkers, dat wel. En in principe geeft een adellijk huis - en dat was Ottegroven (51) - opname aan de adelstand.

Toponymie rond Ulvend, 1568

Een akte van 13 februari 1568 (52) geeft uitzonderlijk veel informatie over goederen van een Ulvender jonker.

De "eersame ende vrome Jan van Steyn wonende op Ulvelt binnen onzen kerspel of prochie van Norbeck", getrouwd met

"joffrouwe Marijen Pannes" (van den Panhuis) stelt tot pand

1. - 5 1/2 boender lands gelegen boeven Ulvelt regenoeten (aangelanden) d' erven vanden convent opt Cruijtz ende de Drieschen van Beseelsberg,

2. - 2 boender lands daer bij, aangelanden: den weech nae De Planck ende ter ander zijden Tijsken op Ulvelt,

3. - 3 1/2 boender lands, achter den hoff op Ulvelt,

4. - 2 boender lands aent Oenrot, aangelanden: de Heerstraet en 't hoevelant van Scheij,

5. - 4 boender lands aen den Eijsberch,

6. - 7 morgen (= 1,75 boender) daerbij.

Samen 16,75 boender of 14,60 hectare (53).

In afbeelding 3 wordt getracht de percelen in kaart te brengen. Daarbij volgende beschouwingen:

"convent opt Cruijtz" en de "Drieschen van Beseelsberg":

Het klooster van Hoogcruts had in 1780 drie percelen in hetgeen we nu "het Plankerveld" noemen; en daar waren ook gebieden die "de Naete Drieschen" en "Damen Drieschen" heetten, vlak bij de "weg naar de Plank" (54).

"Beseelsberg" is een oude naam van de wijk Schilberg. Dat met de "Drieschen van Beseelsberg" uit de akte van 1568 bedoeld waren de "Naete-" en "Damen-" Drieschen

wordt aannemelijker als men rekening houdt met de verplaatsing van het begrip "De Plank". De oorspronkelijke kern van De Plank lag een stuk westelijker dan de huidige kern. Deze verplaatsing is een gevolg van de oprichting van een grenskantoor op de weg Hagelstein - Terlinden, kort na het ontstaan van de staatsgrens na 1839 (55).

Tot dan kon men het blijkbaar minderwaardig land, driesland, van het huidige Plankerveld als het grensgebied van Schilberg aanzien. Minderwaardig: ik herinner me dat ik in de weiden tussen Schilberg en Ulvend na regen door de wei stapte, en bij elke stap op een paar meter afstand het water uit de grond hoorde opborrelen, in deze bodemserie aDa van de bodemkaart (56).

De naam "Heerstraat" heeft in het beschouwde gebied twee betekenissen: "Heerstraat 1": de weg van Hagelstein naar Schilberg en "Heerstraat 2": de weg van Ulvend naar Katterot (57). Ik neem aan dat de "Heerstraat 1" ook ten noorden van Schilberg haar naam behield. Heerstraten waren straten van de Heer. Ze hadden een opgelegde, behoorlijke breedte. Voor de weg Luxemburg naar Limburg-Stad was bepaald dat hij 2 (lopende) roeden breed moest zijn (58). Het is opvallend hoe breed de weg van Ulvend naar Katterot wel is, officieel 6 meter. Als aangelande aan perceel 4 kiezen we de weg naar Katterot.

"Aent Oenrot" nu: Op 'n Ondert, I g'n Oonder; (59). In 1532: "dryesschen int Oenroet" (60). Dus ook in het noordelijke deel van de hoogvlakte tussen De Plank en Hoogcruts waren er driesen (61).

"Eijsberch", nu Op 'n Eschbrig (62).

Verder geeft dit uittreksel al een idee over de uitgestrektheid van de hof van Ulvend. Want de percelen van Jan van Steyn, kleinzoon van Barbara van Imstenrade tot Ulvend, grenzen op meerdere plaatsen aan percelen van nonkels en neven: Derich op Ulvelt, Tijsken op Ulvelt, en dan toch aan "den hoff op Ulvelt".

"Jan van Steyn wonende op Ulvelt binnen onzen kerspel of prochie van Norbeck": hieruit mogen we niet zomaar besluiten dat J. v. S. op de huidige Noorbeekse kant van Ulvend woonde. Ook het huidige Voerense deel van Ulvend kan toen als Noorbeeks terrein gezien zijn; het territoriaal bewustzijn van Sint- Martensvoeren kan ca 1550 naar het oosten toe zwak geweest zijn. Dit zou ook het uitgebreide bezit van bossen van de voormalige gemeente Teuven op het grondgebied van de gemeente Sint- Martensvoeren verklaren (63). Naar het westen toe lijkt de grens op dat ogenblik duidelijker: Ottegroven, op 600 m afstand van Sint- Martensvoeren, behoort zonder meer onder 's- Gravenvoeren. Voor een ietwat katapult een steenworp!

Over de inplanting van de Hof van Ulvend zelf geeft dit document geen aanwijzing.

In de documenten vindt men "Uluelt" en "Uluend" - Men is in eerste instantie geneigd te lezen: "Vluend", wat moeilijkheden geeft bij het raadplegen van indexen.

En verder...

Het contact van Heem en Natuur Voeren met de Heemkundevereniging De Bongard

Simpelveld- Bocholtz, online <http://www.debongard.nl/> (ruil- lidmaatschap) bood mij de gelegenheid om in Simpelveld op 11 sept. 2007 mijn inzicht in de geschiedenis van de vermelde plaatsen mede te delen in de lezing "Imstenrade, Ottegroven, Ulvend - en hun heren".

Daarmee geef ik mijn bevindingen door in de staat waarin ze nu zijn. Hier rond ik mijn werk ten dezen af. Er blijven veel vragen, al ligt de weg naar het antwoord soms voor de hand.

De lont aan het vat werd aangestoken door Vrijdag 1950. De auteur wees er op die "andere" tak van het geslacht van Imstenrade, Imstenrade- Ottegroven, naast de tak Mheer. Hij gaf meteen een reeks bronnen op (65). Die werden ten dele gebruikt door Damen 1960 (66), Crasborn 1986 (1030), Van Wersch 1992 (68) - en door mij. Ook had ik toegang tot registers die van kasteel Mheer afkomstig zijn (69). En met het web schakelen we naar een hogere versnelling

Jaak Nijssen

Noten

Afkortingen:

sgv = 's- Gravenvoeren

nrb = Noorbeek

hra = Hasselt, Rijksarchief.

hra sgv uit ga = uit gemeentearchief 's- Gravenvoeren), later in hra.

mra = Maastricht, Rijksarchief in Limburg

mra lvo = mra, Landen van Overmaas.

mra sgv leenh verwijst naar het archief van het 's- Gravenvoerens leenhof van de Jezuïeten. Het bevond zich ca. 1950 in mra, werd later doorgegeven naar hra.

lra = Luik, Rijksarchief

keurk = mra, Keurkeulse mankamer in Heerlen.

N2, N3, L4 = in privéverzameling 1 : <http://users.skynet.be/fa393867/smargr.html>

privé 2 = privéverzameling, register 1585.

crasb man. = Crasborn, Pierre, ca 1960, Manuscript- genealogie Imstenrade- Ottegroven. In privéverzameling 1.

msg = De Maasgouw

belonje = Belonje, Jan, 1960-61. Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Limburg, in: Publ. de la Soc. Hist. et Arch. dans le Limbourg 096-097, Maastricht.

coels = Coels von der Brügggen, Luise Freiin von, 1952. Die Lehensregister der Propsteilichen Mannkammer des Aachener Marienstifts (1394-1794) Bonn - vooral p. 118, 143, 247vv, 427

vv, 262, 380v, 643, 675 vv, 728vv, en de index

Hoensbr = Venne J. M. + Win J. Th. H. De + Peeters P. A. H. 1967 Geschiedenis van Hoensbroek. Hoensbroek Gemeentebestuur; p. 237-238.

- 1) Detro Jacques, Dalhem -le- "Comte".
- 2) L4.
- 3) Habets 1885 de leenen van Valkenburg II.
- 4) keurk reg. 13 fo 19, 39v^o, 40, 53v^o, 61, 66, 70, 70v^o.
- 5) coels.
- 6) Wersch Albert van, 1992 Van Wersch 800 jaar een historisch-genealogisch verslag uit het leven en werken van een zuidlimburgs geslacht, hun nazaten, verwanten en de streken waar zij woonden, Alphen a d Rijn / mra Richelle Oeuvres I fo 13, 23, 24,44.
- 7) crasb man. / zie ook noot 8.
- 8) hra sgv 09 f° 42.
- 9) hra sgv 01 f° 10.
- 10) hra sgv 01 f° 31v^o.
- 11) hra sgv uit ga bundel 6.
- 12) mra lvo 3464 nrb / keurk. Zie ook coels.
- 13) Hoensbr.
- 14) mra lvo 3478 nrb in dato.
- 15) ibid f° 60 / mra 2209 leenh 's- Hertogenrade f°. 009v^o.
- 16) Ernst de la Graete, Henry, 1971. Het adellijcke stamhuis Ottegraven binnen s' Gravenvoeren, in: De woonstede door de eeuwen heen - Kon. Veren. der historische woonsteden van België, nr. 11, p. 54-58 / nn, 1921. Gothaisches genealogisches Taschenbuch adeliger Häuser - Deutscher Uradel, p. 573.
- 17) o' Kelly, Journal d' Aubel 1949, juni 30, / privé 2 p 152 / msg 56 1936, afl 3 / Delahaye, R.M. 1987. Inventaris van de archieven van het klooster Hoog-Cruts te Noorbeek/Slenaken 1512-1798 (1803), Maastricht, Rijksarchief in Limburg, p 131.
- 18) hra sgv 26 f° 322v^o.
- 19) N3.
- 20) NN, 1985, De Hervorming in Limburg, een Voerens commentaar bij een tentoonstelling. Voeren, Jeugdherberg de Veurs.
- 21) Stas 1961. Confiscations in: Limburgse Leeuw 09 / 4 p 64.
- 22) Batta, E.C.M.A. e.a. (red) 1968 Limburgs Verleden - Geschiedenis van Nederlands Limburg tot 1815. Dl. 2 Maastricht, p. 143.
- 23) N3.
- 24) N2 f° 78v.
- 25) mra lvo 2209 leenhof 's- Hertogenrade, 1633.
- 26) N2 f° 078 / fo 080.
- 27) N2 f° 078v / fo 080.
- 28) msg 1904 p. 029.
- 29) mra Gulpen Neuburg / crasb man.

- 30) belonje p. 144 nr. 33 / Heem jg. 7 (1963) p. 32.
- 31) lijk noot 16.
- 32) Schlusmans, Frieda, 1992. Bouwen door de eeuwen heen - Inventaris van het cultuurbezit in België - Architectuur I - deel 14n2, Kanton Voeren. Turnhout Brepols.
- 33) mra lvo 3464 nrb f° 030.
- 34) Rombout Nijssen, lezing Riemst, Gogri, 14 maart 2007 .
- 35) Venne J. M., Win J. Th. H. De , Peeters P. A. H. 1967 Geschiedenis van Hoensbroek. Hoensbroek Gemeentebestuur.
- 36) mra lvo 3464 nrb / keurk.
- 37) keurk 13 f°40, 53v° / mra 3464 nrb.
- 38) mra lvo 3478 nrb n dato.
- 39) keurk 13 f° 70.
- 40) Crasborn, Pierre, 1986, De familie Crasborn. Rotterdam.
- 41) hra smv ga Bundel 4 St Lambrechts laathof.
- 42) privé 2 p 160.
- 43) Paquaij A.P.L., 1997. Geboren, gehuwd en/of overleden in... (Mheer, Noorbeek, St Geertuid) 1600 t/m 1905.
- 44) mra lvo 3464 nrb f° 073.
- 45) mra lvo 3464 nrb f° 143v°.
- 46) Hoensbr.
- 47) keurk 10 en 11.
- 48) mra charters Geloës, nr. 878, zie noot 6.
- 49) ibid., nr. 87, zie ibid.
- 50) Simenon Guil., 1939 – 1940. Visitationes archidiaconales archidiaconatus Hasbaniaae in di&oecesi Leodiense ab anno 1613 usque ad annum 1763 dl 1 + 2 Liège Dessain / Schulte, A.G., 1991. Margraten, Mheer en Noorbeek, in: De Nederlandsche monumenten van geschiedenis en kunst , Limburg. Zeist / Zwolle Rijksdienst voor de Monumentenzorg / Waanders. Uitgevers I / belonje,in verbis.
- 51) Janssen de Limpens, K.J.Th., 1974. Leen- en laathoven in de Maaslandse territoria vóór 1795 Maastricht / Wylre LGOG / privéuitgave.
- 52) mra lvo 3464 nrb f° 141v° - 142.
- 53) <http://users.skynet.be/fa393867/lit/vakt06111.html>.
- 54) Ira, duché de Limbourg, matricules smv/ Heem, jg. 5, 1961, 2-3, p. 14-15; online: <http://users.skynet.be/fa393867/toponymsv5.html> .
- 55) Nijssen Jaak, 1972, Genealogische en topografische nota's betreffende het huis Royen uit Sint-Martensvoeren. Bokrijk
- 56) Pahaut P. 1964; Bodemkaart Fouron-Saint-Martin 108 E Verklarende tekst.
- 57) Atlas van de buurtwegen 1840; kadaster, waar echter ten onrechte ook "Heerbaan" geschreven staat.
- 58) Janssen de Limpens K.J.Th. 1977. Rechtsbronnen van het Hertogdom Limburg en de Landen van Overmaze. Bussum: Costumen van... Limburg 1475.
- 59) Boersma, Rob e.a. 1996, Gids voor Veldnamen van Noorbeek, Noorbeek Stichting Heem

en Groen p. 25, nr 111.

60) zie noot 33.

61) Bisschop, J.H. + Felder, W.M. + Bosch, P.W., 1984. Geologische kaart van Zuid-Limburg en omgeving 1:50.000 - pré-kwartair. Haarlem Rijks Geologische Dienst

62) Heem, zoals 54.

63) Zeevaert Alexis + Nijssen Jaak 2000, Grenzen in het bos tussen Teuven, Remersdaal en St. Martensvoeren - documentatie bij de excursie van de Heemkring Voeren e.O. en de MilieuGroep Voeren op 14 oktober 2000 onder leiding van Alexis Zeevaert, boswachter bij de Afdeling Bos en Groen. Voeren Heemkring Voeren e.O. en MilieuGroep Voeren.

64) valt weg.

65) Vrijdag, E.C.M.H. 1950. De voogdij van Mere (thans Mheer), in: De Maasgouw, 06-08.

66) Damen, C. 1960. Imstenraadse Bijdragen (slot) V: Zijlinies der familie van Imstenraedt, in: Het Land van Herle. Historisch tijdschrift voor oostelijk Zuid-Limburg 010, p. 104-107.

67) zie noot 40.

68) zie noot 6.

69) zie o. a. noot 2.

*Archiv Bassenheim, Abt. Pirmont
Nr. 336.*

Ernst v. Oidtmann
Mappe 688c
Sammlung

1779
Müller
in Köln
186

1479
Wilhelm v. Sombrieff Herr zu Kerpen
stellt Schuldenurkunde über 43 schw...Gld
dem Johan v. Ubachsberg aus. Bürgen für ihm
sind die Brüder Betram Buytz van Impstenraede
und Goiswin Scheyffart van Impstenraede
Dydt Sombrieff im. gung. 1. u. 4. Balken überhöht
von 3 Merletten. 2. u. 3. Zi;;balken. Schildhalter
noch halb vorhanden. helm u. helmzier ab
J zerdrückt 3/erb.
or. Pargt.

transscriptie:- - Archiv Bassenheim Abt. Pirmont Nr. 336

1479 Wilhelm v. Sombrieff Herr zu Kerpen
stellt Schuldenurkunde über 43 schw...Gld
dem Johan v. Ubachsberg aus. Bürgen für ihm
sind die Brüder Betram Buytz van Impstenraede
und Goiswin Scheyffart von Impstenraede

S.1) Sombreff 1. u. 4. Balken überhöht
von 3 Merletten. 2. u. 3. Zi;;balken. Schildhalter
noch halb. vorhanden helm u. helmzier ab
'2 zerdrückt
'3 ...

or Pargt.

vertaling - 1479 Wilhelm v. Sombrieff Herr zu Kerpen stelt schuldbrief op over 43 schw...Gulden
ten voordele van Johan v. Ubachsberg. Borgen voor hem zijn de gebroeders Betram Buytz van
Impstenraede en Goiswin Scheyffart von Impstenraede

Zegels

- 1) Sombreff
- 1) en 4. balk, waarboven 3 Merletten.
2. en 3. ...balk. Schildhouders nog half aanwezig. Helm eb helmversiering verdwenen.
- 2 gebroken
- 3 ... (verdwenen)

origineel: perkament

bron: Oidtmann von, Ernst. Manuscript Genealogie - Univ. Bibl. Köln, Mappe 688c - Het is niet
zeker dat deze nota opgenomen is in Schleicher Ernst M. 1994 Ernst von Oidtmann und seine
genealogisch-heraldische Sammlung in der Universitäts-Bibliothek zu Köln, 18.Bde. Westdeutsche
Gesellschaft für Familienkunde e.V."

Afbeelding 2

158

29 N. 12.

Johan van
Oetegroeven

Item den 10^{en} dach in auguste anno xv^c ende acht
overmits palant Stadthelder ende een gans deel leen=
=mannen soo haet Johan van Oetegroeven ontfangen
alsulck leengoede daersijne vader goessen sceffert van Oetegroeven
zaliger uuijtgestroven was, teweten die vrijheijt vanden
gueden inden hoef van Oetegroeven die thiende vrij sient
die vrijheijt vanderselver thiende ontfanck...er aen eenen
Abt van luxemborch, of sijnen Stadthelder en(de) heehaet
daevan hulde ende Eijdt gedaan, gelijk ende soe sich dat
gebuert naerden lien recht anderstont Concordat cum
registro quod attestor en(de) was ondert(ekend) H Walpott(z?)
s(ecr)etaris des leenhoffs

transcriptie - N° 12 - Johan van Oetegroeven

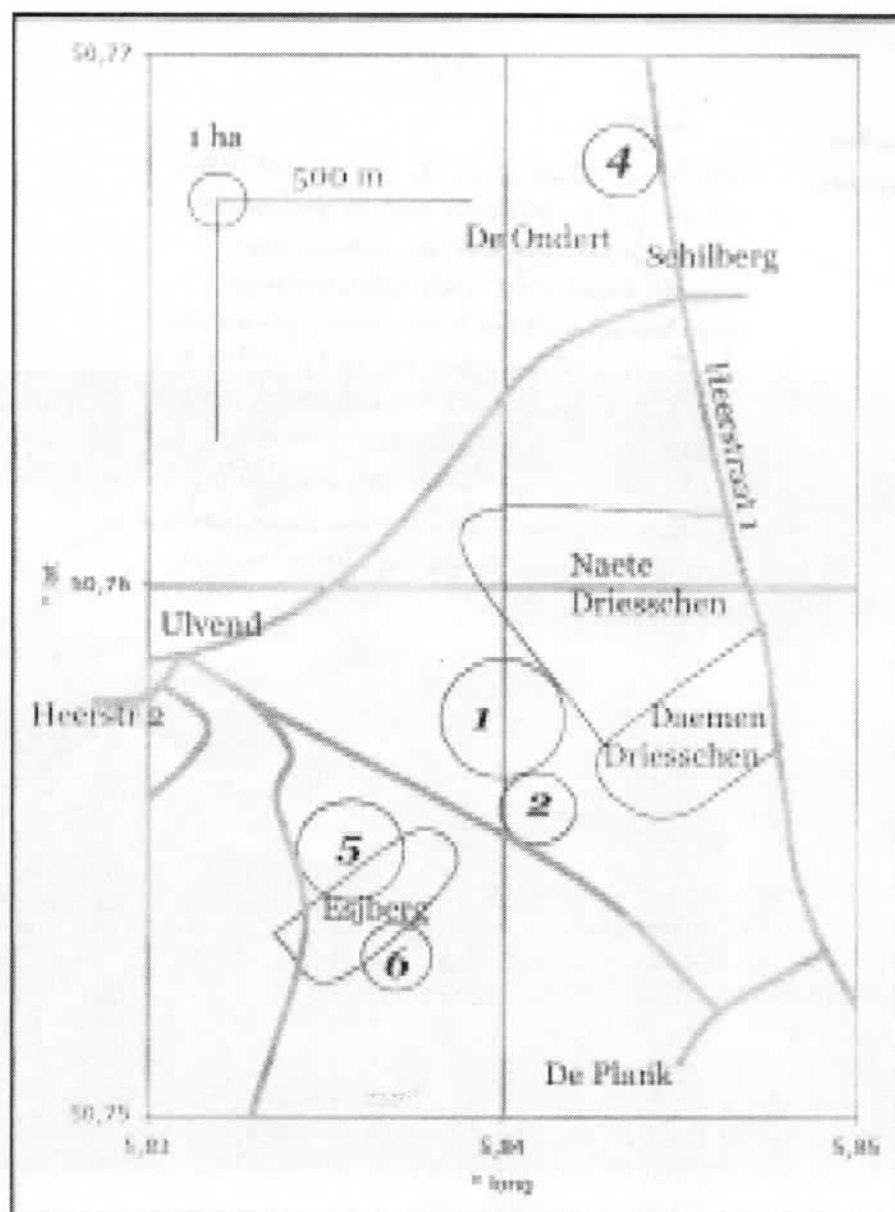
Item den 10-en dagh in augusto anno xv-c ende acht
overmits palant Stadthelder ende een gans deel leen=
=mannen soo haet Johan van Oetegroeven ontfangen alsulck
leengoede daersijne vader goessen sceffert van Oetegroeven
zaliger uuijtgestroven was, teweten die vrijheijt vanden
gueden inden hoef van Oetegroeven die thiende vrij sient
die vrijheijt vanderselver thiende ontfanck...er aen eenen
Abt van luxemborch, of sijnen Stadthelder en(de) heehaet
daevan hulde ende Eijdt gedaan, gelijk ende soe sich dat
gebuert naerden lien recht anderstont Concordat cum
registro quod attestor en(de) was ondert(ekend) H Walpott(z?)
s(ecr)etaris des leenhoffs,

"vertaling - Eveneens, op 10 augustus 1508, voor Palant, stadhouder (plaatsvervanger van de leenheer, voorzitter van het hof) en (misschien niet alle 7) leenmannen, leden van dat hof, heeft Johan van Oetegroeven ontvangen het leengoed dat zijn overleden vader Goessen Sceffert van Oetegroeven zaliger, te weten vrijstelling van de tienden op de goederen van de hof van Oetegroeven, die normaal verschuldigd waren aan de abt van Luxemburg (eventueel vervangen door zijn stadhouder). J. v. O heeft daarover hulde gebracht en eed gedaan (tekenen van erkenning ten opzichte van leenheer), zoals het hoort volgens het leenrecht. Daar onder stond: Komt overeen met het (leen)register, wat ik bevestig. Ondertekend: H Walpott(z?), secretaris van het leenhof.

bron: uit: Maastricht, Rijksarchief, Jezuiten 24

Afbeelding 3

Toponymie rond Ulvend in 1568

Legende

Schaal: 300 m, schijf van 1 hectare.

Gezien de vorm van de percelen niet bekend is, worden ze door schijven weergegeven. De schijven zijn op schaal, hun nummers komen, overeen met die van de percelen, in de tekst.

Bij het opstellen van deze digitale kaart gebruikten we de ervaring uit onze werkgroep cartografie.

Colofon

Dit nummer werd samengesteld op
Windows XP in PageMaker 7.0, letter Georgia 12 pnt.

Layout: Zaquilla van Loenen.

De Koeënwoòf komt mede tot stand door subsidiëring vanwege de Cultuurraad Voeren
en de gemeente Voeren

Hoofdredacteur: Ellen De Beule

